

5

ORTSBESKRIVNINGAR

I detta kapitel sammanfattas kommunens ställningstaganden geografiskt för varje ort.

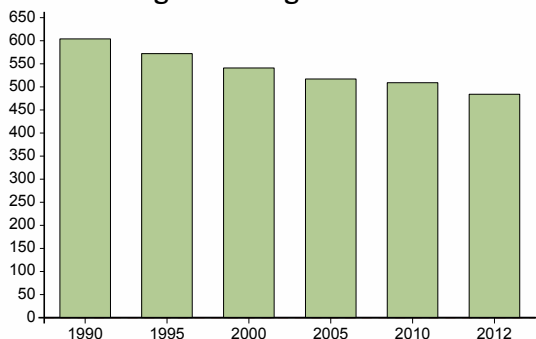
BLÖTBERGET

Blötberget ligger ca 9 km väster om Ludvika. Under 1700- och 1800-talen hämtade Ludvika Bruk och Gonäs Hytta sin malm vid Fremundsbergsfältet, som området då kallades. Samhället Blötbergets historia började först år 1900 med att Bergverksaktiebolaget Vulcanus startade sin verksamhet på platsen. Namnet Blötberget har med malmens beskaffenhet att göra eftersom malmen här var mjukare, ”blötare”, än i andra gruvor.

BEBYGGELSE

Den centrala delen av Blötberget består av småhus och några mindre flerbostadshus. Mindre grupper av småhus finns i Slogåsen och Gonåsheden. De gamla gruvområdena används idag i viss omfattning för småindustriverksamhet. Gruvbolag planerar dock en återöppning av gruvan. Hur befintlig bebyggelse kommer att påverkas är något oklart.

Befolkningsutveckling år 1990-2012

BEFOLKNING

Befolkningsminskningen har varit kraftig, men ökar något under 2012. Frågan är om ungdomarna 20-24 år stannar kvar och bildar familj, och om den växande pensionärsgruppen kommer att åldras på hemorten.

NY BEBYGGELSE

Ny bostadsbebyggelse föreslås tillkomma genom förtätning av befintliga kvarter eller med en större exploatering, på enskilt eller kommunalt initiativ, nära samhällets centrala delar åt norr.

Mark lämplig för bostäder finns i centrala Blötberget.

I Blötberget är det högaktuellt med nyöppning av den gamla gruvan som lade ner sin verksamhet i slutet på 70-talet. Det gamla gruvområdet är aktuellt för gruvdrift och närliggande områden bör också kopplas till gruvdriften då ytterligare markreserver kan bli nödvändiga i framtiden.

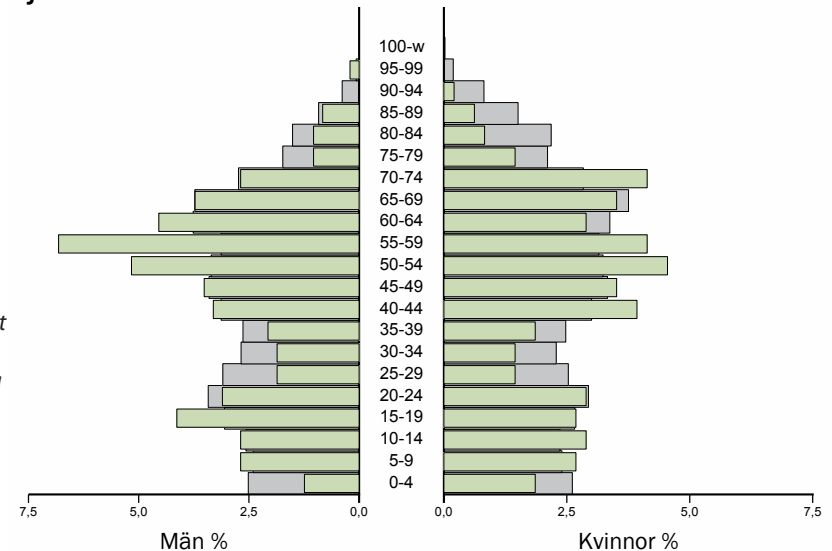
Gamla sandmagasinet kan komma att utvidgas och ett nytt anrikningsverk kommer troligtvis byggas i Skeppmora. I anslutning till anrikningsverket bör det finnas markreserver för gruvdriften.

En fördjupad översiktsplan finns för Blötberget. Planen behöver revideras men anses ändå vara gällande tills en reviderad version är antagen.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

Blötberget delar en del service med Gonäs. Barnen går i förskola och skola F-6 i Blötberget med tillhörande fritidshem. Ungdomarna

Befolkning år 2012 Blötberget jämfört med hela kommunen

FAKTA BLÖTBERGET

Invånare 484 (2012)

SERVICE Förskola
F-6 Skola

Närmast övrig service

Skola 7-9 Ludvika

Bibliotek Ludvika

Äldreboende Ludvika

Vårdcentral Ludvika

Livsmedelsbutik Ludvika

Postombud Ludvika

Banker Ludvika

Apotek Ludvika

Bensinstation Ludvika

fortsätter sedan högstadiet i Ludvika.

I samband med gruvnedläggningen 1979 försvann många arbetstillfällen. Det finns idag en del företagare som etablerat sig i det gamla gruvområdet och en del arbeten finns inom skola och barnomsorg, men orten fungerar främst som pendlingsort till Ludvika och Grängesberg.

2010 ansökte företaget Nordic Iron Ore om bearbetningskoncession för gruvan i Blötberget och räknar med att kunna återöppna gruvan tidigast 2015. Detta skulle betyda ett stort antal arbetstillfällen i Blötberget.

KOMMUNIKATIONER

Länsväg 608 som tidigare gått genom samhället förlades på 1990-talet till en sträckning norr om samhällets centrum. Orten berörs emellanåt av farligt-gods-transporter på väg till eller ifrån Klenshyttan.

Det finns cykelväg längs banvallen mellan Grängesberg och Ludvika, via Blötberget. En kortare anslutning mellan detta stråk mot Björnhyttans avfallsanläggning föreslås i kommunens cykelplan, det stråket förbinder då Grängesbergsstråket mot Saxdalen. Delar av föreslagen stäckning är redan förberedd med fyllnadsmassor.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Sjön Glaningen med angränsande områden strax sydväst om Blötberget är klassat som fågelskyddsområde på grund av sjöns rika fågelliv. För att skydda fåglarna begränsas tidvis strövmöjligheterna i området till anvisade stigar och fågeltorn.

Den stora gruvlaven är ett kännetecken för orten och ett landmärke som syns vida omkring. Det äldre Vulcanusområdet med Mekaniska verkstaden, ”Blötbergskyrkan”, har vacker och tidstypisk industriarkitektur.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

Det är främst slamdammarna som används som strövområde i Blötberget. IF Vulcanus sköter fotbollsplanen, vilken även skolan utnyttjar.

Skogen kring elljusspåret är varierad med inslag av gamla träd.

Ett bevarande av trälaven, den stora gruvlaven och det äldre Vulcanusområdet är önskvärt, men beroende på standard är rivning inte uteslutet. Fortsatt verksamhet i lokalerna är en bra garanti för ett bevarande av karaktären, men kan också utgöra ett hot.

Den gamla gruvlaven i Blötberget

VILJEINRIKTNING

- Bevarande av gamla trälaven är en målsättning.
- En återöppning av gruvan är positiv för orten och för hela regionen. En återöppning ska eftersträvas.
- Ett nytt område för bostäder föreslås i centrala Blötberget
- Nya verksamhetsområde för gruvverksamhet föreslås i Skeppmora

PLANER

Fördjupad översiktsplan (områdesplan) Blötberget antagen 1986-11-27 bör revideras
Sammanhållen bebyggelse (utom en mindre detaljplan)

Fördjupad översiktsplan (områdesplan) Klenshyttan antagen 1978-08-31 bör revideras.
Fördjupad översiktsplan (del av generalplan) Björnhyttan antagen 1975-10-02

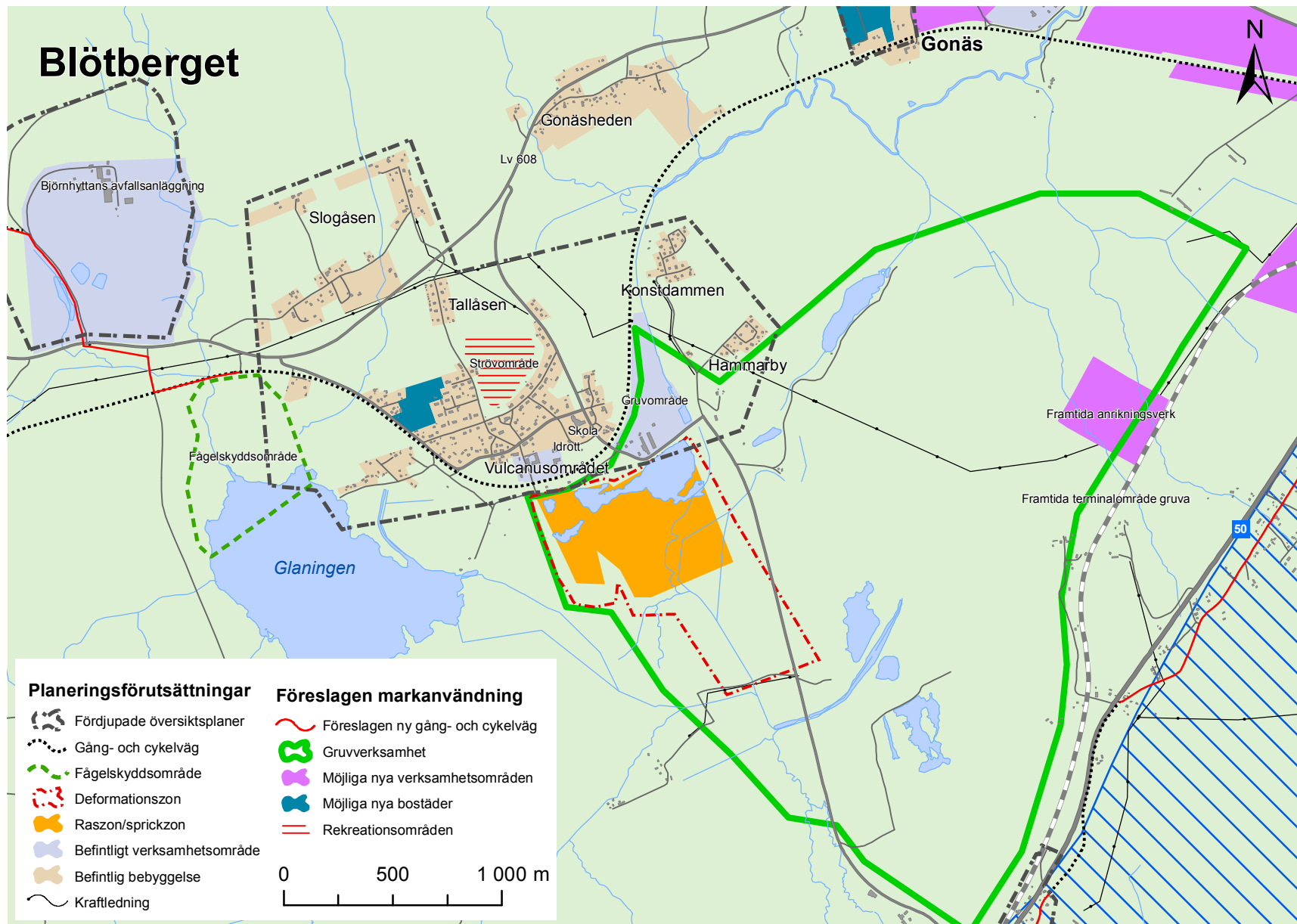
EFFEKTER

Återöppnad gruva innebär konsekvenser för miljön. Men det kan även innebära buller och ökade transporter i anslutning till gruvan. Det är viktigt att ianspråktagen mark återställs efter gruvdriften.

Återöppning av gruvan innebär även fler arbetstillfällen och kanske ett ökat serviceunderlag.

Gamla sandmagasinet är idag en plats med höga naturvärden. Hur området kommer att påverkas är svårt att påvisa idag.

Sandmagasinet fungerar idag som rekreationsområde, detta påverkas vid en ev återstart av gruvan.

Här finns en fördjupad översiktsplan som ska revideras. Fördjupningen är gällande till revidering.

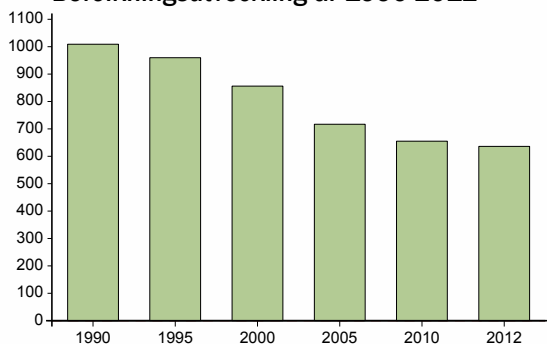
FREDRIKSBERG

Fredriksberg ligger ca 6 mil väster om Ludvika. Fredriksberg, var tidigare huvudort i Säfsnäs kommun och fick tillsammans med Annefors, Gravendal och Strömsdal, sin storhetstid under 1800-talet då järnbruket expanderade. När brukens tid var förbi tog massa-, pappers- och sågindustrin över. Under 1980-talet försvann träindustrin, kvar var tvätteriet som stängde 2001, men som återöppnades 2009. Idag ligger stort fokus på turismverksamhet i Säfsen.

BEBYGGELSE

Själva samhället Fredriksberg är uppdelat i två delar, Annefors och Fredriksberg, åtskilda av sjöarna Smedjedammen och Mellansjön. Annefors ligger i väster och i öster Fredriksberg. I Fredriksberg är det främst småhusbebyggelse

Befolkningsutveckling år 1990-2012

från olika epoker som dominerar, men det finns även flerbostadshus. På Anneforsidan finns fortfarande många industribyggnader kvar.

Det gamla fabriksområdet i Fredriksberg är förorenat och behöver saneras. Området är herrelöst dvs. det saknar ägare. SGU (Sveriges Geologiska Undersökningar) har nu tagit på sig huvudmannaskapet och en sanering kan ske (med start 2014).

FRAMTIDA BEBYGGELSE

Nyexploatering av bostäder är lämpligt i utbyggnadsområdet kring Övre och Nedre Pollackshultet, genom förtätning eller genom

ny detaljplanläggning. Ny enstaka, mindre bebyggelse kan lokaliserasprövas. Vid Folkets hus finns ett mindre område som är planlagt för bostäder, idag används dock området som husvagnsuppställning.

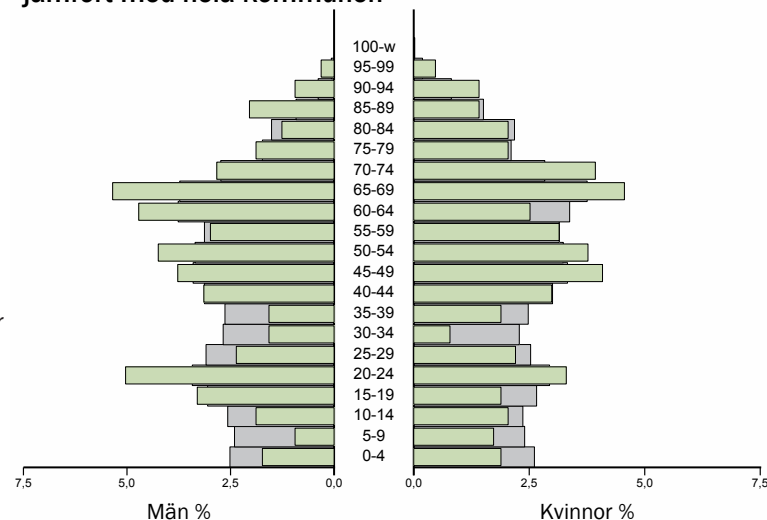
Eftersom turismnäringen är betydelsefull och gynnar orten är kommunen positiv till privata initiativ och kan exempelvis tillåta enstaka stugor på villatomter till uthyrning. Detta bör möjliggöras genom en generell planändring.

Fredriksberg, som ligger mer avskilt i kommunens västra del, behöver i särskild grad samhällsliga insatser för sin utveckling som bl.a. turistort. Bebyggelseutvecklingen i Fredriksberg

BEFOLKNING

Befolkningsminskningen har varit kraftig under lång tid, med endast cirka fem födda per år den senaste tioårsperioden. Åldersprofilen är väldigt "spretig" med idag mycket stor andel 20-24-åringar, som också ökat kraftigt. Babyboomens topp med uppemot 20 födda per år 1991-1993 avspeglas i statistiken, men även Säfsen Resort påverkar sannolikt. Prognosen framåt mycket osäker.

Befolkning år 2012 Fredriksberg jämfört med hela kommunen

Invånare	636 (2012)
SERVICE	Förskola F-9 Skola Bibliotek Deltidsbrandkår Äldreboende Livsmedelsbutik Apoteksombud Postombud Bankombud Bensinautomat
Närmaste övrig service	
Vårdcentral	Sunnansjö
Apotek	Sunnansjö
Bank	Grangärde

ska bl.a. främja ortens turismsatsningar. En fördjupad översiktsplan finns för Säfsbyn där områden för utveckling av turistanläggningen är mer preciserad.

Finnmarksbyarnas utveckling är särskilt känslig. Enstaka ny bebyggelse kan bli till fördel för byarnas bestånd. En alltför omfattande exploatering kan dock rubba den genuina karaktären. Bebyggelseutvecklingen bör hållas under uppsikt så att byarnas karaktär består.

En fördjupad översiktsplan är framtagen för att möjliggöra utveckling av turismverksamheten i

anslutning till skidanläggningen Säfsen resort. Anläggningen beräknas dubbla antalet bäddar och utöka liftsystemet. Detaljplan för utbyggnaden är under framtagande.

VERKSAMHETSOMRÅDEN

Ett område för framtida verksamhet finns bredvid Landstingstvädden.

FRTID OCH REKREATION

Två LIS-områden är föreslagna för utveckling vad gäller fritid och rekreation vid Säfsjön. Vid Herrgårdsområdet där även mindre antal uthyrningsstugor kan vara aktuella men även från badplatsen till Mellanfallet där det främst är frågan om utveckling av vandringsstråk och liknande för att stärka turismen i byn.

SERVICE OCH NÄRINGSLEV

Fredriksberg har en utbyggd service med bl.a. livsmedelsaffär, förskola, skola elever i årskurserna F-9, matställen, bensinstation, spelkiosk och äldreboendet Säfsgården

Turism är ortens viktigaste näring. Den största arbetsgivaren på orten är Säfsen Resort AB tillsammans med landstingets tvätterier. I kommunens näringslivsregister finns 70 företag registrerade i Fredriksbergs postnummerområde. De flesta företag är fåmansföretag och många av företagen är skogs- och/eller entreprenörsföretag. Arbetspendlingen till Ludvika är betydande och det är också ett flertal som pendlar till Vansbro och Värmland. I och med nya arbetstillfällen i Fredriksberg har

dock arbetspendlingen minskat på senare tid.

Turistanläggningen Säfsen Resort AB ligger i en expansionsfas. Där man räknar med att i flera etapper dubbla antalet bäddar. En fördjupad översiktsplan har upprättats för att möjliggöra expansionen. En expansion i denna storlek kräver dock att VA-systemet och infrastrukturen utvecklas i takt med utbyggnaden.

KOMMUNIKATIONER

Fredriksberg är något av en knutpunkt för länsväg 245 (Mossfallet-Ludvika), väg 522 till Lesjöfors och de mindre vägarna till Gravendal och Lindesnäs.

Vid Tyfors, väster om Fredriksberg, ansluter länsväg 245 till riksväg 26 (Filipstad-Mora). Delar av sträckan har dålig standard. En god standard på denna sträcka är och kommer att bli ännu viktigare då turismen i Säfsen går en positiv utveckling till mötes vilket kommer ställa ökade krav på vägen. Sträckan genom Fredriksberg anses fortfarande som bristfällig och lämpliga hastigheterna bör ses över. Dessa problem lyfts i den fördjupade översiktsplanen för Säfsen/Fredriksberg.

Den gamla banvallen till Tyfors har anpassats till cykel- och skoterled.

Gång- och cykelbanor har förbättrats i orten sedan tidigare översiktsplan (1990) och det är nu möjligt att ta sig över Sågdammen på två ställen.

Kollektivtrafiken har en gles turtäthet. Ett miniresecentra som underlättar att pendla kollektivt är önskvärt på orten.

Fredriksbergstråket är idag inget självklart kollektivtrafikstråk. Det bör dock eftersträvas att i framtiden integrera Fredriksberg bättre med östra kommundelen och då är kollektivtrafiken en viktig pusselbit.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

I Fredriksberg finns det en grundvattentäkt på Hällholmen i Säfsjön som försörjer Fredriksberg med dricksvatten. Idag finns inget skyddsområde för vattentäkten men ett sådant bör tas fram. Verksamhet som medför risker för vattentäkten ska inte förekomma.

Verksamhetsområde för kommunalt vatten och avlopp finns i Fredriksbergs samhälle och Säfsbyn. Idag finns det tillräcklig kapacitet på VA-anläggningarna men kapacitetshöjande åtgärder kan behöva göras i framtiden beroende på hur mycket turistanläggningen expanderar.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Hela den västra delen av kommunen är riksintresse för det rörliga friluftslivet. Kommunen har därför sagt nej till utbyggnad av vindkraft i området. Fredriksbergs största attraktionskraft ligger i naturen. Friluftslivet med jakt, fiske, bär- och svamplockning är mycket viktigt i bygden och skog och sjö används flitigt.

I Fredriksberg är det arkitektoniskt möjligt att följa hur bruksbyn förändras till en industriort, baserad på träråvaror i såg, hyvleri och massafabriksanläggningar. Herrgården med omgivande byggnader är av lokalt kulturintresse, så även Kvarnbo och arbetarbostäderna på Palmheden, samt kyrkan.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

I Fredriksberg finns naturen nära och används flitigt. Främst utnyttjas de tätortsnära områdena runt Mellansjön, norr om Västansjö, vildmarkslekplatsen och runt vattenverket för rekreation.

Vid Folkets Hus ligger en fotbollsplan och en tennisbana. På vintrarna spolas en hockeyplan vid skolan. Det finns även minigolfbana och motorbana i Fredriksberg. Det finns ett flertal iordningsställda skid-, cykel- och vandringsleder runt samhället.

VILJEINRIKTNING

- Hållbar förvaltning av naturresurserna (skog och sjö är viktiga i Finnmarken)
- Sanering av fabriksområdet. Utredda vad området ska användas till sedan det är sanerat.
- Riksintresset för friluftsliv ska inte begränsa utvecklingen av Fredriksberg, utan istället ska det användas för till lämpliga utvecklingsmöjligheter.
- Servicen ska utvecklas i samhället.
- Samhället ska utvecklas som rekreations- och bostadsort.
- LIS-områden för rekreation och friluftsliv ska utvecklas vid Säfsjön.
- Pollackshultet ska byggas ut främst genom gällande detaljplan vid behov kan ytterligare planläggning bli aktuell.
- Detaljplanelagt område vid Folkets hus ska exploateras för bostäder.
- Förtätningar för bostäder vid förskolan och vid skolan.
- Lämpligt utvecklingsområde för verksamhet finns vid gamla lands-tingstvädden.
- Miniresecentra ska anordnas.
- Fredriksberg ska integreras mer med östra kommundelen.
- Sträckan genom Fredriksberg anses fortfarande som bristfällig och lämpliga åtgärder bör ses över.

PLANER

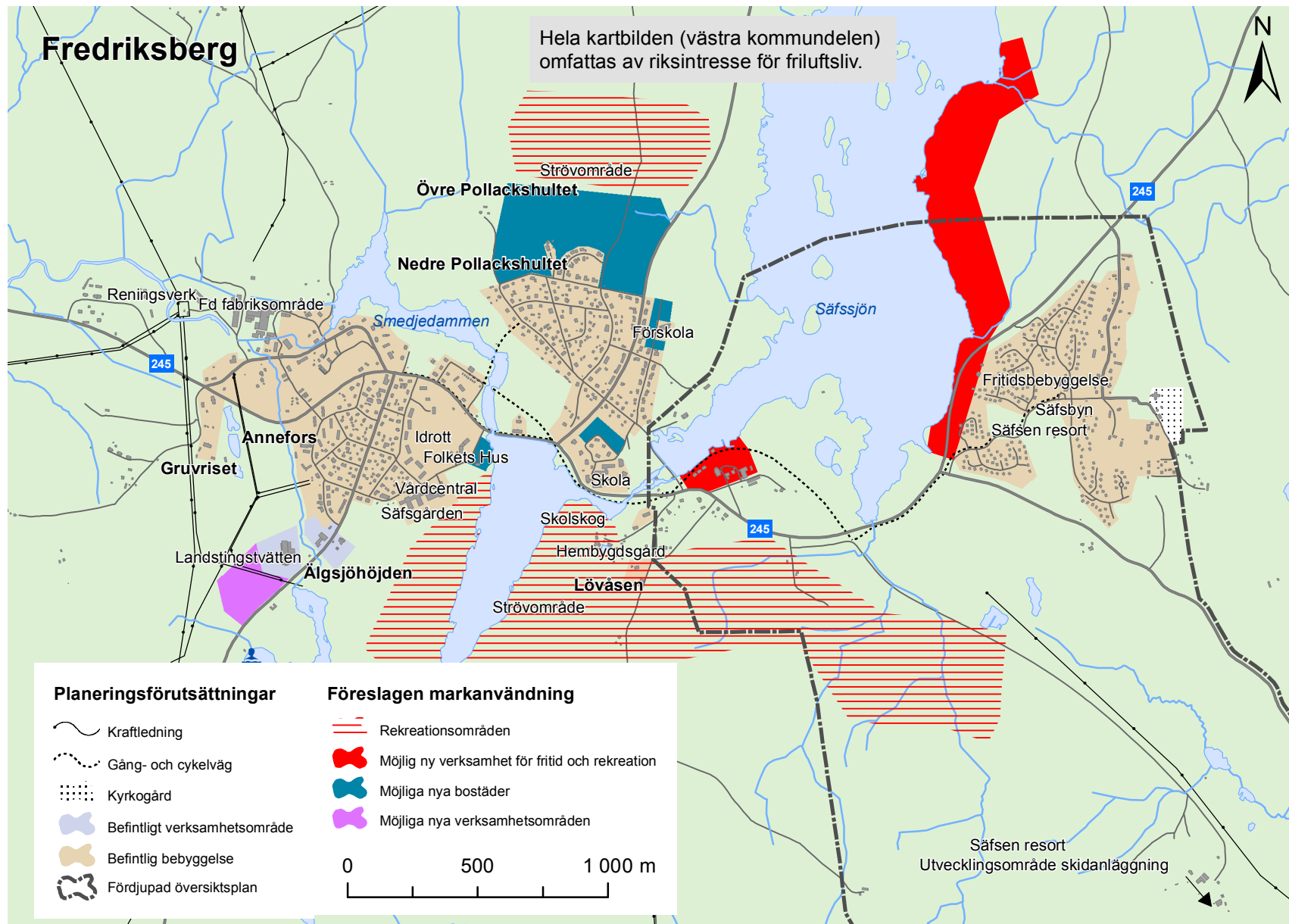
Fördjupad översiktsplan över Säfsbyn antagen 2011-06-20

Tematiskt tillägg: Vindkraft antagen 2010-10-28

Tematiskt tillägg: Finnmarksbyarna, bör upprättas.

Delar av Fredriksberg är Sammanhållen bebyggelse och vissa delar är detaljplanelagt.

Här finns en fördjupad översiktsplan som ska vara gällande även efter antagen översiktsplan. Fördjupningen behandlar utvecklingen av turism i Säfsen.

Planeringsförutsättningar

- Kraftledning
- Gång- och cykelväg
- Kyrkogård
- Befintligt verksamhetsområde
- Befintlig bebyggelse
- Fördjupad översiktsplan

Föreslagen markanvändning

- Rekreatiomsområden
- Möjlig ny verksamhet för fritid och rekreation
- Möjliga nya bostäder
- Möjliga nya verksamhetsområden

GONÄS

Gonäs växte fram 5 km väster om Ludvika i anslutning till en bergsmanshytta.

BEBYGGELSE

Gonäs är en by med relativt spridd bebyggelse, avbruten av både skog och jordbruksmark. Bebyggelsen är koncentrerad till en bykärna och längs med vägarna till Brittsand och Halvars. Närheten till Ludvika gör orten attraktiv som bostadsort, men den är också populär för fritidsboende, vilket syns på den stora andelen sommarstugor.

FRAMTIDA BEBYGGELSE

Ny bebyggelse kan tillkomma i anslutning till befintlig bebyggelse utmed Fridhemsvägen, Halvarsvägen, samt den nuvarande

Brittsandsvägen. Exploatering föreslås på både kommunal- och privatägd mark. Det är dock viktigt att den öppna jordbruksmarken bevaras för att behålla ortens karaktär. Mindre åkerlappar kan bebyggas men större åkerområden bör fredas. Den fördjupade översiktsplanen för Gonäs antagen 1997-08-28 föreslår även mindre förtätningar av befintlig bebyggelse.

Brittsand och Sjöfallet är upptaget som LIS-område och föreslår bostadsbebyggelse.

Stora områden finns planlagda för industriell ändamål söder om länsvägen. Viktigt är dock att hänsyn tas till befintlig bebyggelse.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

I Gonäs finns en förskola. Barnen från Gonäs går i skola F-6 i Blötberget med tillhörande fritidshem. Ungdomarna fortsätter sedan högstadiet i Ludvika.

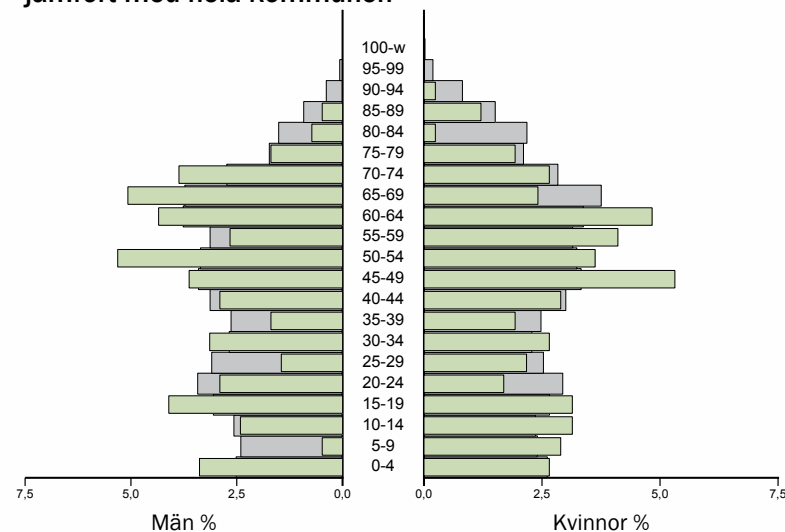
Söder om byn finns ett stort område planlagt för industriändamål som ännu inte är fullt utbyggt. Om de redan planlagda verksamhetsområdena bebyggs betyder detta en avsevärd förändring av Gonäs karaktär och betydelse, vilket kan ställa nya krav på utformning av orten.

Länets största reningsverk finns i sydöstra delen av samhället. Den stora kapaciteten beror på att Spendrups bryggeri avlopp renas här.

BEFOLKNING

Folkmängden har varit ganska stabil och ökar lite de två senaste åren. Frågan är om ungdomarna 20-24 år stannar kvar och bildar familj, och om den växande pensionärsgruppen kommer att åldras på hemorten.

Befolkning år 2012 Gonäs jämfört med hela kommunen

FAKTA GONÄS

Invånare 414 (2012)

SERVICE Förskola

NÄRMSTA ÖVRIGA SERVICE

Skola F-6 Blötberget

Skola 7-9 Ludvika

Bibliotek Ludvika

Äldreboende Ludvika

Vårdcentral Ludvika

Livsmedelsbutik Ludvika

Apotek Ludvika

Postombud Ludvika

Bank Ludvika

Bensinstation Ludvika

KOMMUNIKATIONER

Gonäs genomkorsas av en större trafikled, länsväg 608 (Gonäsvägen), samt två matarvägar, Halvarsvägen och Brittsandsvägen.

Krav på bättre standard av Brittsandsvägen har framförts och i fördjupningen av översiktsplanen har föreslagits en östlig vägsträckning som beräknas bli byggd i samband med utbyggnad av Brittsand. Detta reservat ska ligga kvar för att möjliggöra en exploatering av Brittsand.

Fördjupningen av översiktsplanen föreslår även att ett antal kortare gång- och cykelvägar anläggs för att göra Gonäs mer trafiksäkert att gå och cykla i.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

I norra delen av Gonäs, intill vägen till Brittsand, finns flera lokalpopulationer av buskmus vilken är fridlyst i hela landet sedan 1968 och skyddas av EU:s Habitatdirektiv. Det är även en äng som är riksintresse för naturvård.

Halvars är ett område intressant dels som utflyktsmål med vidsträckt utsikt och dels på grund av det småbrutna odlingslandskapet och Halvars bergsmansgård.

Gonäs hytta var landets sista hytta i drift när den rasade 1926. Hyttan var kärnan i byns framväxt och ursprunget till Gonäs bergsmansgård (Normansgården). Tillsammans med Normansgården utgör hyttområdet en samlad kulturmiljö som är viktigt för förståelsen av Ludvikas historia. Hyttan är registrerat som

forntinne och består idag av slagghögar.

Normansgården är byggnadsminnesförklarad sedan 1972. Länsstyrelsen har utvidgat byggnadsminnet 2012 till att omfatta hela gårdsmiljön. Området har i ett lokalt perspektiv stora kulturmiljövärden.

Vid byggnation i direkt anslutning till byggnadsminnet ska hänsyn tas med avseende på tomtplanering, formgivning och siktlinjer.

TÄRTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

Utsiktspunkten på Halvars är en uppskattad plats. Växtligheten måste hållas efter så att utsikten bevaras.

En isrink finns vid skolan som sköts av Gonäs IK.

Utsikten vid Halvars.

VILJEINRIKTNING

- Möjlighet till ny bebyggelse bör tillkomma genom planläggning.
- Möjlighet till ny bebyggelse finns i centrala Gonäs samt vid Brittsand och efter stranden mot Väsman (LIS).
- Det öppna odlingslandskapet ska så långt möjligt bevaras, dock är bebyggelse att föredra framför igenväxt.
- Sjöfallet och Brittsand ska utvecklas.
- Vägreservatet till Brittsand ska kvarstå för att möjliggöra en utveckling av området.
- Planlagt industriområde ska fortsätta utvecklas.

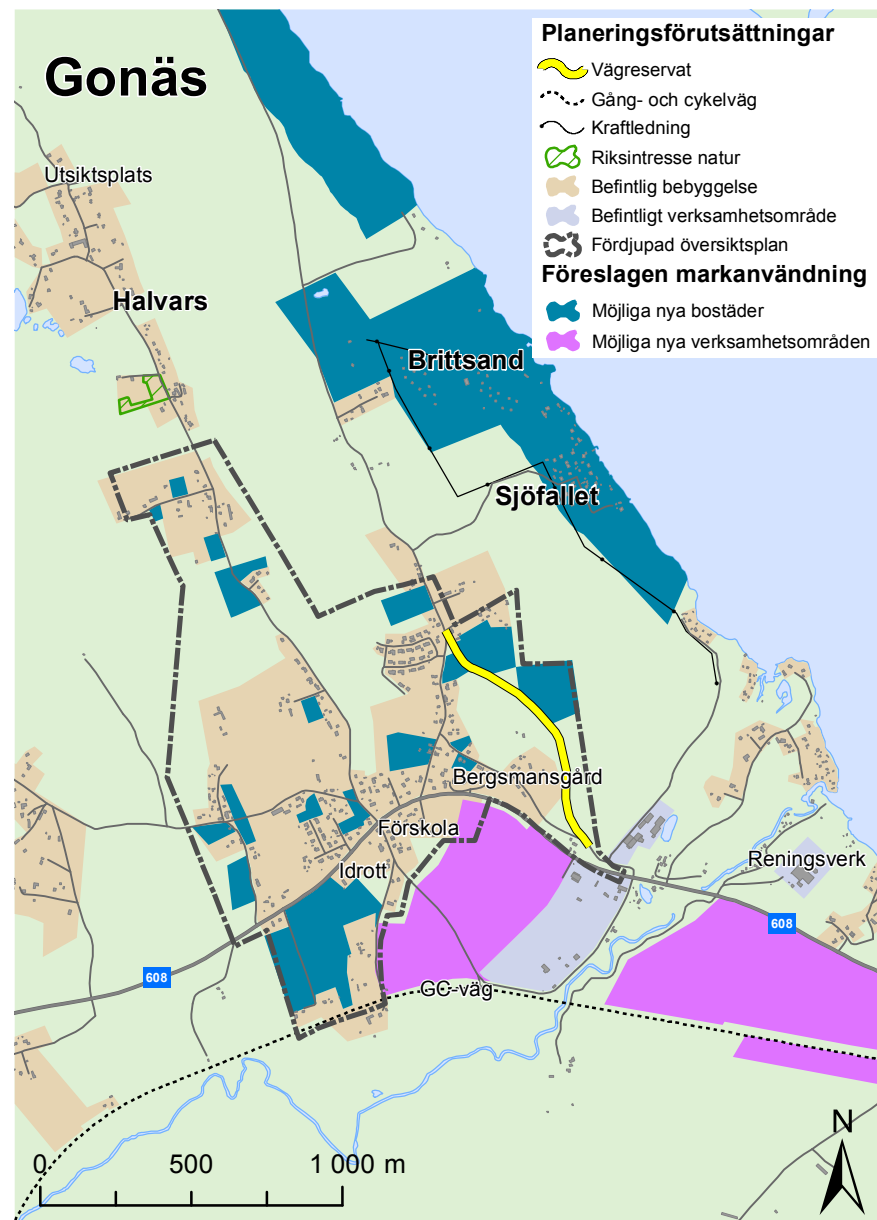
PLANER

Fördjupad översiktsplan Gonäs antagen 1997-08-28, ska revideras avseende bostadsområden.

Skötselplan för Halvars bör upprättas

Stora delar av Gonäs är Sammanhållen bebyggelse och vissa delar är detaljplanelagda.

Här finns en fördjupning som ska revideras med hänsyn till bostadsområdena i orten.

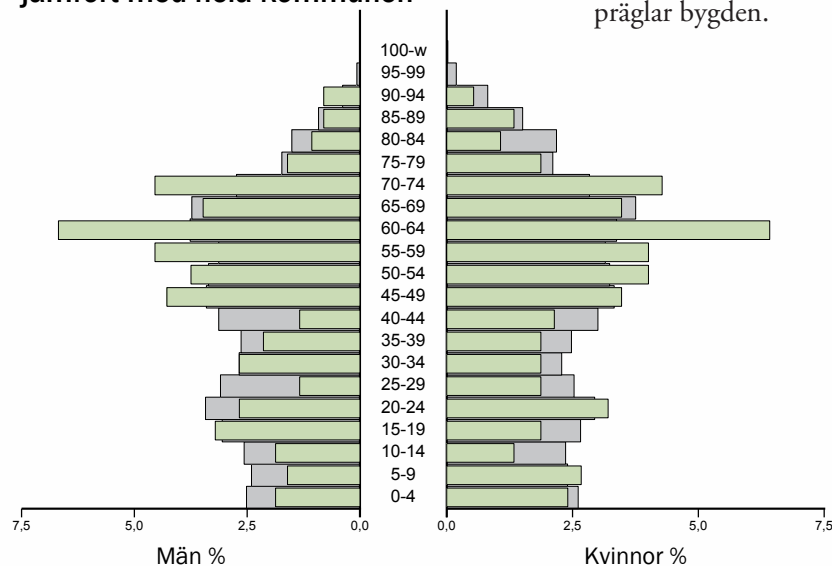

GRANGÄRDE

Grangärde ligger mellan Bysjön och Björken, ca 2 mil nordväst om Ludvika.

Det var på näset mellan sjöarna Bysjön och Björken, som vägarna, både till land och till sjöss, möttes och Grengre marknads- och handelsplats uppstod någon gång på medeltiden. När sedan jordbruk, hyttor, såg och spikverkstad gjorde orten rik byggdes samhället ut med två torg och ståtliga byggnader. Grangärde bergsmans- och kyrkby var också under lång tid säte för socknens administration med sockenstuga och tingshus.

Befolkning år 2012 Grangärde jämfört med hela kommunen

BEBYGGELSE

De centrala delarna av byn har fortfarande en äldre charm och karaktär med kyrka och prästgård, större bostadshus, gårdar och en del byggnader från tiden då Grangärde var egen kommun och sockencentrum och höll med både tingshus, gästgiveri och kommunalkontor. Traditionen som kyrkby lever vidare eftersom Grangärde fortfarande sköter Gränge-Säfsnäs församlings kyrkliga förrättningar.

Det finns ett antal flerfamiljshus vid kyrkan, men i övrigt domineras samhället av fristående hus.

Det som kännetecknar Grangärde är framförallt det öppna landskapet som till viss del fortfarande brukas. Även kulturlandskapet präglar bygden.

BEFOLKNING

Grangärde har en stabil och något ökande folkmängd under 2000-talet även om de två senaste åren visat en liten minskning. (Den kraftiga minskningen före år 2000 kan delvis förklaras av ändrad statistikindelning). Orten domineras kraftigt av äldre åldern 45-64 år. En tydlig återväxt av antalet småbarn märks efter en halvering av antalet skolbarn.

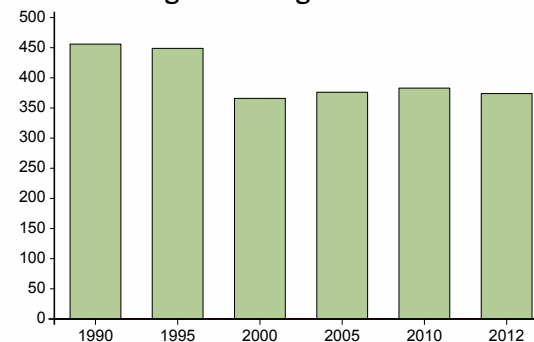
FRAMTIDA BEBYGGELSE

I Grangärde finns ett mindre antal flerfamiljshus. Till dessa bostäder finns det alltid kö och det är möjligt att intresse finns för nybyggnation.

I Grangärdebygden bör ett stort hänsynstagande tas till dess särdrag och den direkta omgivningens natur- och kulturvärden. Bygden bör utvecklas på så sätt att dess karaktär kvarstår men inte på bekostnad att ingen utveckling sker. Byggnationer ska ske i harmoni med omgivningen.

I Grangärde finns det attraktiva områden för bostäder med sjönära läge, Bysjöstrand, Rönnäset, ett mindre område norr om kyrkan vid Bysjön samt ett mindre område mellan gamla vägen och länsvägen i höjd med

Befolkningsutveckling år 1990-2012

FAKTA GRANGÄRDE	
Invånare	374 (2012)
SERVICE	
	Livsmedelsbutik
	Apoteksombud
	Bank
	Bensinstation
NÄRMSTA ÖVRIGA SERVICE	
Förskola	Nyhammar
Skola F-6	Nyhammar
Skola 7-9	Ludvika
Bibliotek	Nyhammar
Äldreboende	Sunnansjö
Vårdcentral	Sunnansjö
Postombud	Nyhammar

reningsverket dessa områden ska klassas som LIS-områden (läs mer om dessa i avsnittet ”Strandskydd och landsbygdsutveckling”). I övrigt finns det möjlighet att bygga på Lillheden som är detaljplanelagt för bostäder.

På Korsnäsberget, finns ett område föreslaget för bostäder även det är ett sk. LIS-område.

Hela Grangärde kyrkby är ett lokalt kulturområde och en utmaning i en kulturbygd som Grangärde är att byn måste få utvecklas samtidigt som man värnar om kulturarvet. Det är viktigt att kulturen inte hindrar

bygdens utveckling utan att den istället främjar utvecklingen och att ny bebyggelse tar hänsyn till det kulturella arvet.

En områdesplan (likställd fördjupad översiktsplan) finns för Grangärde kyrkby. Stora delar av planområdet är redan detaljplanelagt. Planen ska revideras men anses gällande till en reviderad version är antagen. Kommuntäckande översiktsplan och områdesplan skiljer sig åt där LIS-områden är utpekade på jordbruksmark. I dessa fall anses kommundäckande översiktsplan råda.

VERKSAMHETSOMRÅDEN

I Grangärde är delar av Korsnäsberget utpekade som möjligt nytt verksamhetsområde detta skulle innebära att befintligt verksamhetsområde utökas. Området är detaljplanelagt för industriändamål.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

Grangärdebygden har en lång tradition av turist- och hotellverksamhet. Här finns ett flertal hotell bl.a. vid Gamla Vägen i Grangärde och Morhagen. Både svenska och utländska turister dras till trakten av bl.a. fiske. I Grangärde finns den mesta servicen samlad vid torget och där finns bl.a. livsmedelsbutik, spelkiosk och bank. Mellan rv 66 (tidigare 247) och Bysjön ligger camping med bad. I samhället finns även en bensinstation och i Pärby finns en ridskola.

Näringslivet i Grangärde består till stor del av enmansföretag, men Lemont, Log Max AB, samt Grangärde Musteri är ortens största

företag. Verksamheten som musteriet bedriver hjälper till att hålla landskapet öppet då de nyttjar marken för bärodlingar. Nya företag kan etableras i industriområdet strax söder om samhället, intill rv 66.

KOMMUNIKATIONER

Riksväg 66 (Björbovägen) går öster om samhället och leder mellan Ludvika och Sälen.

Farleden mellan Ludvika och Nyhammar (Väsman-Björken-Bysjön) har två problempunkter. Dels i Stensbo där stora stenar skapar framkomlighetsproblem. Men också riksvägsbron utgör ett hinder. Den behöver höjas vid Kaplansnoret då båtar har problem att ta sig fram under. (Trafikverket är ägare till bron.)

Ett förslag på ny gång och cykelväg mellan Grangärde (via Bysjöstrand) finns med som förslag i cykelplanen för att koppla samman Nyhammar och Grangärde med stråket kring Väsman.

KULTUR OCH NATUR

Flera bymiljöer runt kyrkbyn, som tidigare var socken- och kommuncentrum, är idag klassat som ett lokalt kulturhistoriskt intresse A. Kyrkan är den äldsta byggnaden och är daterad från 1400-talet. Det finns välbevarade bergsmansmiljöer och stora inslag av äldre bebyggelse och variationer av byggnadstyper ger en upplevelserik miljö med stora kulturvärden. I Grangärde finns ett tämligen nytt byggnadsminne: Nyhammars

spannmålsmagasin, även kallat Stora sjömagasinet, vid Bysjöns strand i Grangärde kyrkby.

I Grangärde anordnas årligen höst- och julmarknad, men även andra aktiviteter så som skridskoloppet Jernrännan.

Bysjön, med omgivande områden, är av riksintresse för naturvård och där inräknas orten Grangärde till viss del. Det är viktigt att det öppna landskapet bevaras då detta är kommunens främsta jordbruksbygd.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

Grangärde har en badplats i Björken, norr om Rossa camping, men den mest använda badet är vid Sjömagasinet i centrala Grangärde.

Korsnäsberget som ägs av Svenska Kyrkan, är ett väl utnyttjat närrekreationsområde. Även den asfalterade banvallen mellan Östanbjörka och Stensbo används mycket av flanörer i trakten.

Grangärde kyrka

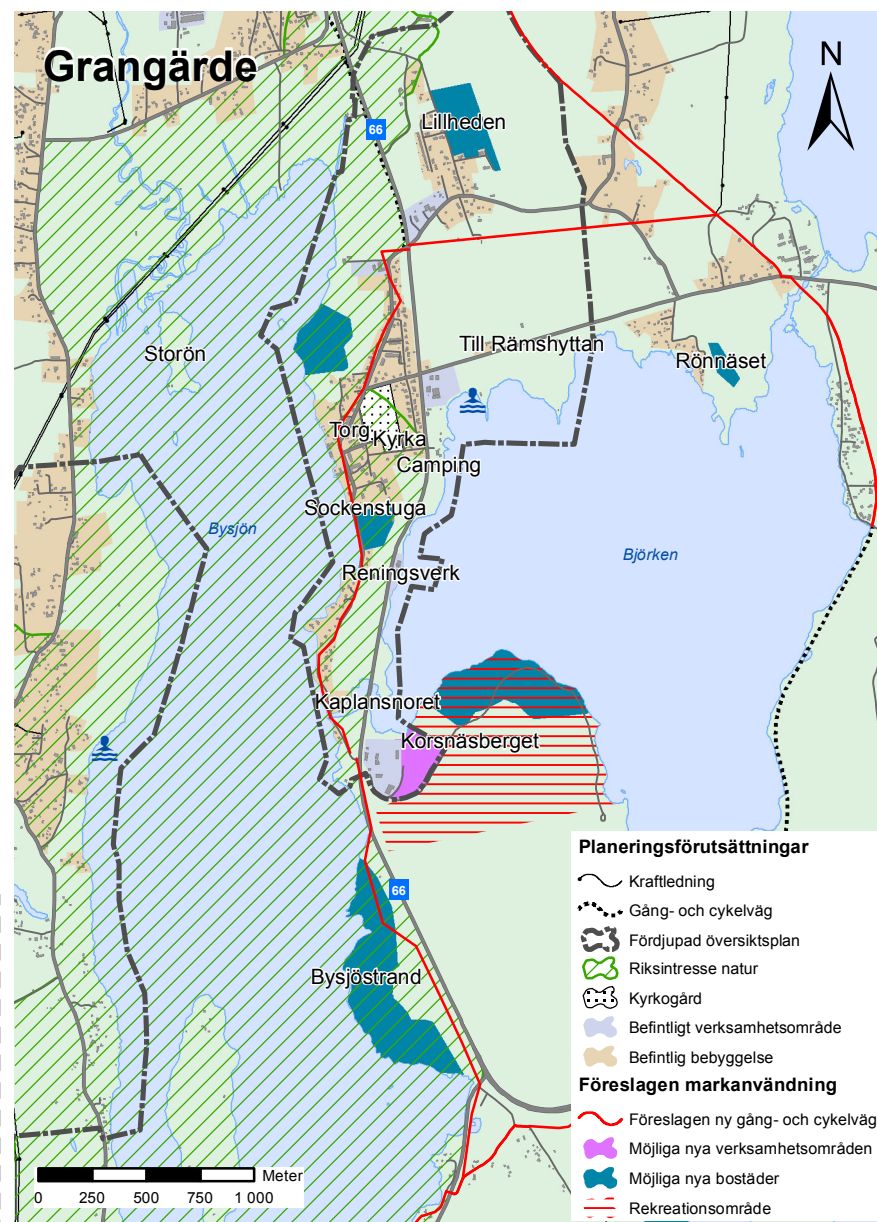
VILJEINRIKTNING

- Behålla och utveckla servicen i Grangärde.
- Kyrkbyn ska utvecklas med bibehållen karaktär.
- Utveckla attraktiva sjönära boendemiljöer.
- Bostadsområden ska utvecklas/utökas vid Bysjöstrand, Rönnäset, norr om kyrkan vid Bysjön, Korsnäsberget, invid Gamla vägen söder om sockenstugan och på Lillheden.
- Befintligt verksamhetsområde vid Korsnäsvägen ska utvecklas.
- Farleden mellan Väsman och Bysjön är viktig för utvecklingen av båtlivet. Problemen med farleden bör åtgärdas.
- Gång- och cykelvägar ska utvecklas enligt kommunens cykelplan.

PLANER

- Fördjupad översiktsplan: Grangärde kyrkby antagen 1979-04-26 bör utökas och revideras.
- Stora delar av Kyrkbyn är detaljplanelagd, vissa delar ingår i Sammanhållen bebyggelse.

Här finns en fördjupad översiktsplan som ska revideras med hänsyn till riksintresse Bysjön samt bostäder och kulturfrågor. Planen ska utökas. Planen är gällande till revidering. Konflikt finns mellan fördjupning och denna ÖP. Fördjupningen säger Jordbruksändamål där denna ÖP föreslår bostäder. Kommuntäckande ÖP ska anses styra.

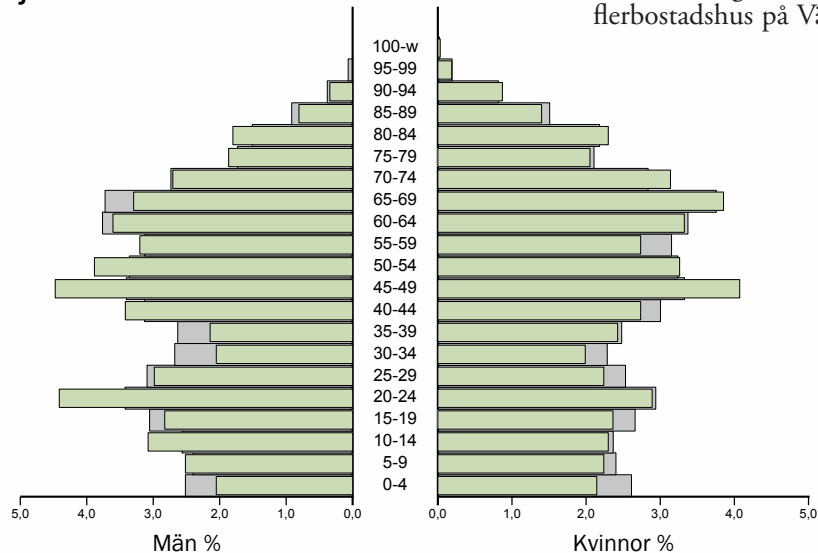

GRÄNGESBERG

Grängesberg ligger i den sydligaste delen av kommunen, cirka 1,5 mil från Ludvika.

1677 fick Grängesberg sin första fasta befolkning. Innan dess hade platsen bara varit bebodd under vissa malmbrytningssäsonger. Grängesberg var tidigt känd på grund av sin lättbrutna och järnhaltiga malm, men det var först i slutet av 1800-talet som den fosforrika malmen genom Thomasprocessen blev eftertraktad och samhället växte. Grängesbergs Grufve Aktiebolag bildades 1883 och kom att dominera orten fram till april 1990 då gruvan stängdes. Gruvan har kallats världens förnämsta järnmalmfyndighet och var Bergslagens i särklass största gruva.

Befolkning år 2012 Grängesberg jämfört med hela kommunen

BEBYGGELSE

Grängesberg var en gång Dalarnas största gruvsamhälle, från början en liten gruvby som utvecklades till ett modernt industrisamhälle. Samhället har vuxit ut rätt oplanerat efter mönster som avgjorts av dagbrottets form. På grund av gruvans expansion har samhället flera gånger förändrats på grund av ras- och sprickrisker, genom flytt av bostads- och centrumområden. Dagbrottet, även kallat Skärningen, mitt i samhället har en gång varit möjligt att passera med hjälp av en hängbro. Nu har avstånd och rasrisk delat upp samhället i en västlig och två östliga delar. De tre stadsdelarna, Västra/Väster, Björkås och Örabergget har stora skillnader i karaktär.

På Västra/ Väster finns främst flerbostadshus i två våningar. På 1950-talet byggdes större flerbostadshus på Väderhällen och utmed Johan

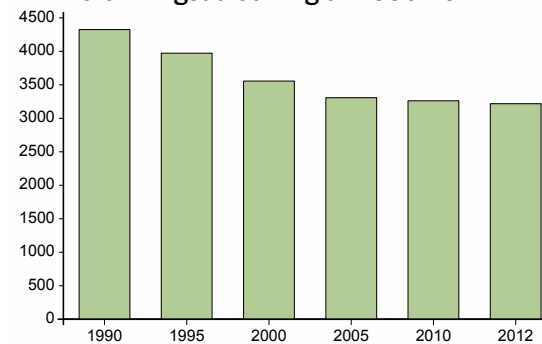
FAKTA GRÄNGESBERG

Invånare	3218 (2012)
Service	
Förskola	Livsmedelsbutik
F-9 skola	Apotek
Bibliotek	Bank
Äldreboende	Bensinstation
Vårdcentral	Postombud

BEFOLKNING

Åldersfördelningen har en något äldre profil än kommungenomsnittet med tydligt mansöverskott framför allt bland ungdomar och 40-55-åringar. Den tidigare kraftiga befolkningsminskningen har stannat av särskilt under de senaste fem åren. De grupper som minskat mest är yngre skolbarn och 25-44-åringarna.

Befolkningsutveckling år 1990-2012

Groths väg. Dessa områden har under senare tid genomgått stora rivningar. På Väster ligger också det ståtliga kulturhuset Cassels Donation och Disponentparken. Cassels Donation är byggnadsminne sedan 1986 och ingår också i riksintresse för kulturmiljövård. På andra sidan Bergsmansvägen ligger gruvområdet Malmen, med huvuddelen av de kvarvarande gruvbyggnaderna; lavar, kontor och maskinhus. Gruvområdet har en funktionalistisk arkitektur och räknas till ett av Dalarnas förnämsta industriminnesmärken.

Björkås som ligger på den norra sidan skiljs genom Ludvikavägen och Skakelbackens industriområde från centrumdelen. Björkås bebyggdes med egnahem främst mellan åren 1915 - 1935 och utbyggnaden har skett enligt något så ovanligt som en engelskinspirerad trädgårdsstadsplan. Den södra delen, växte ut senare och innehåller vårdcentral och några idrottsplaner.

Öraberget har främst hyreshus från 1960-talet som är byggda av både Riksbyggen och allmännyttan. På 1990-talet har ett flertal hus rivits, främst på Väster, på grund av minskad efterfrågan. Området ligger nära servicen i centrum. Källfallet och Stora Hagen byggdes som mönsterbostäder för gruvarbetarfamiljer under 1890-talets bostadsbrist och blev stilbildande för arbetarbostäder i hela landet. Båda områdena är numera delar av riksintresset för kulturmiljövård i Grängesberg. Hus nummer 22 i Stora Hagen är även byggnadsminne sedan 1988 och inrymmer museum med bland annat två tidstypiska lägenheter från 1800-talets slut och 1960-talet.

Bergslagsbyn i nordvästra Grängesberg

uppfördes som arbetarbostäder av företaget Stora Kopparberg på 1920-talet. Husen byggdes i bergslagsstil efter modell från Bergslagsbyn i Borlänge och är del i riksintresset för kulturmiljövård. Området skyddas genom områdesbestämmelser.

NY BEBYGGELSE

Ny bebyggelse kan ske främst genom förtätning av bostadsområdena. Ett större oexploaterat område som lämpar sig för bostäder finns norr om vårdcentralen.

Utbyggnadsmöjligheter finns för verksamhet på Skakelbacken som även är detaljplanelagt för industri.

En återstart av järnmalmsgruvan i Grängesberg kan medföra nya områden för etablering vid bland annat Lomberget.

I södra delen av Grängesberg (Stora Hagsgärdet) nära fd Dynamitenområdet finns ett område lämpat för verksamhet och som särskilt lämpar sig för truckstop eller liknande verksamhet då det ligger i anslutning till riksvägen även vid en eventuell omdragning. Förkastningen måste då beaktas.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

I Grängesberg finns en ytvattentäkt, Norra Hörken, som försörjer samhället med dricksvatten. Ett skyddsområde för vattentäkten finns men ska revideras, även Ljusnarsbergs kommun ska involveras i arbetet eftersom vattentäkten ligger delvis i Ljusnarsbergs kommun.

Inom skyddsområdena bör verksamheter med risk för omgivningspåverkan bedrivas med största

möjliga försiktighetsmått och nyetableringar av sådana verksamheter undvikas.

Verksamhetsområde för kommunalt vatten- och avlopp finns för Grängesbergs samhälle.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

Den mesta servicen finns i centrum på den östra sidan där livsmedelsaffärer, banker, apotek restauranger och detaljhandel finns. I Grängesberg finns simhall, fotbollsplaner, konstfrusen isbana, skid- och elljusspår på Gudmundberget/ Grotfallet och Ljungåsen, slalomanläggning på Fjällberget, samt go-cart-, folkrace- och motorcrossbanor.

I Grängesberg finns tre förskolor och två skolor. Barnen går i Björkås skola F-3 med tillhörande fritidshem sedan fortsätter eleverna i Parskolan 4-9 och fritidshem. Vårdcentral finns vid Idrottsvägen och äldreboendet Granliden finns i Laritstorp.

Det finns 177 (2011) företag registrerade i Grängesberg i kommunens företagsregister. Den största arbetsgivaren är idag Spendrups Bryggeri.

KOMMUNIKATIONER

Idag trafikeras endast en liten del av spårområdet för tåg. Samhället genomkorsas av riksväg 50 som går mellan Mjölby/Ödeshög och Söderhamn. Vägen är tungt trafikerad.

Spendrups bryggeri har planer på att föra över en större godsmängd på tåg för att avlasta de allt fler lastbilstransporterna. En kombiterminal kan vara en lösning i för att underlätta godstransporterna.

En fördjupning av översiktsplanen bör göras för att bl.a. utreda framtida vägsträckning.

Om gruvan öppnas i Grängesberg kommer kommunikationerna att påverkas mycket, både järnvägen och vägarna.

Söder om riksvägen ligger ett reservat för framtida sträckning av riksvägen. Genom att dra om riksvägen kan man undvika att trafiken behöver gå under två järnvägstunnlar varav den ena är Dalporten som idag är väldigt trång.

I Grängesberg finns det behov av ett miniresecentra. Detta skulle underlätta kollektivt resande. Möjligheterna bör utredas.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Gruvverksamheten i och omkring orten har bidragit till att skapa ett flertal miljöer som är intressanta för naturvården. På Västra är oxelträden i alléerna, samt Disponentparken särskilt intressanta. Sedan tillkommer Hötjärn, Jan Matts damm och Orrleken, samt Svanskogen som ytterligare områden med värdefull flora och fauna.

Fem delar av Grängesberg är klassat som riksintresse för kulturmiljövård. Casselsområdet med direktörs- och tjänstemannabostäder, disponentpark och kulturhuset Cassels Donation, arbetarbostäder väster om Cassels. Stora Hagen och Källfallet som båda är områden med arbetarbostäder från 1800-talets slut, samt Bergslagsbyn småvillor från 1920-talet i Bergslagsstil. För Källfallet finns en fördjupad översiktsplan vars syfte är att möjliggöra rivning av husen då de är kraftigt förfallna.

Grängesberg är ett mycket representativt gruvsamhälle från decennierna kring sekelskiftet fram till slutet av 1900-talet med väl bevarad högeståndsmiljö och arbetarbyggelse präglad av gruvbolagets intentioner om en

bra bostadsmiljö. Planmönster, arkitektur, samt en intressant administrations- industri- och bostadsbebyggelse präglar Grängesberg. Samhället är intressant för sin kulturmiljö och arkitektur och med industribyggnader i sen funkisstil.

Som lokala intressen för kulturmiljövård är Exportfältet, Risbergfältet Lombergs- och Röda dammen området, Byxfickstorget, samt Folkets Park från 1920 värda att bevara.

GRUVVERKSAMHET

Grängesberg som vuxit upp på randen av ett dagbrott har naturligtvis påverkats av gruvdriften. Själva malmkroppen ligger spaltad i skivor som sluttar på högkant mot centrum. Malmskivornas undre vägg mot gråberget kallas liggvägg och den övre, öster om Skärningen kallas hängvägg. I samband med att brytningen skedde djupare under mark började berget sakta förskjutas mot skärningen. Dessa rörelser påverkade också marken ovan jord på hängväggsidan vilket märks genom sprickor eller ras. I centrum undersöks sprickbildningar kontinuerligt.

Idag (2012) finns planer på att återöppna gruvan 2016. Detta kan ge konsekvenser för Grängesbergs samhälle med tanke på förkastningszonen och sättningar i marken men även genom ökade transporter. En nyöppning av gruvan får också positiva effekter för exempelvis arbetsmarknaden, service, och infrastruktur m m. En återöppning kan också ge positiva effekter för redan etablerade företag och eventuellt nya företag i Grängesberg. Enligt gruvbolaget Grängesberg Iron AB som idag har sökt bearbetningskoncession för Grängesbergs gruva kommer framtida gruvverksamhet ovan

jord att koncentreras till Lombergsområdet. Ventilationsschakt kommer däremot att nyttjas på Malmens industriområde. Gamla Hötjärnsmagasinet kommer att åter nyttjas som slamdamm och en eventuell höjning av magasinet kan vara aktuellt.

SGU (Sveriges Geologiska undersökningar) har pekat ut Grängesberg som riksintresse för värdefulla mineraler. Området är inte avgränsat geografiskt. En avgränsning bör göras.

En återöppning av gruvan kan påverka järnväg och riksväg samt centrala Grängesberg. Utvecklingsriktning för Grängesberg gällande bostäder och verksamheter samt påverkan på infrastrukturen får belysas mer i den fördjupning som ska tas fram för Grängesberg.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

I Grängesberg finns ett flertal rekreativområden, bl.a. stigarna runt sligdamarna Hötjärn, Jan Matts och Orrleken. Cassels park i och strax utanför rasområdet, bör bevaras på sådant sätt att biologisk mångfald gynnas.

Skidspåren vid Ljungåsen och Grotfallet används inte bara av Grängesbergsborna utan folk från hela kommunen och även grannkommunerna utnyttjar de preparerade spåren. På Grotfallet och vid Björkås finns elljusspår, medan det på Öraberg finns skid- och löpspår. På Fjällberget finns slalombacke och på Grängesvallen finns fotbolls- och isbanor. Sommartid är badplatsen vid Kyrkviken ett populärt utflyktsmål. Badplatsen är en av kommunens största och mest välbesökta. Även Svanskogens golfbana är ett populärt utflyktsmål.

VILJEINRIKTNING

- Delar av riksintresset för kultur, Källfallet, ska upphävas.
- Utveckla service och centrum.
- Säkerställa skolvägarna genom gång- och cykelväg.
- Riksvägen ska flyttas enligt förslag för att undvika tunnarna och få minskad trafik genom Grängesberg centrum.
- Riksintresset för värdefulla ämnen och material ska avgränsas.
- Riksintressen för rekreation (Malingbo-Kloten) ska den geografiska avgränsningen ses över.
- Eventuella risker för Grängesbergs samhälle ska beaktas vid gruvöppning.
- Södra delarna av Björkås i anslutning på vårdcentralen ska utvecklas med ytterligare bostäder.
- Industriområdet på Skakelbacken ska utvecklas.
- Stora Hagsgårdet ska utvecklas för verksamhet.
- Utredda möjligheterna att utveckla miniresecentrum.

PLANER

Fördjupad översiktsplan som omfattar hela Grängesberg bör upprättas.

Stora delar av Grängesberg är detaljplanlagt men det finns även områden som är klassade som sammanhållen bebyggelse.

EFFEKTER

En framtida återöppning av gruvan kan medföra risker för samhället med tanke på sprickzon och förkastningsspricka.

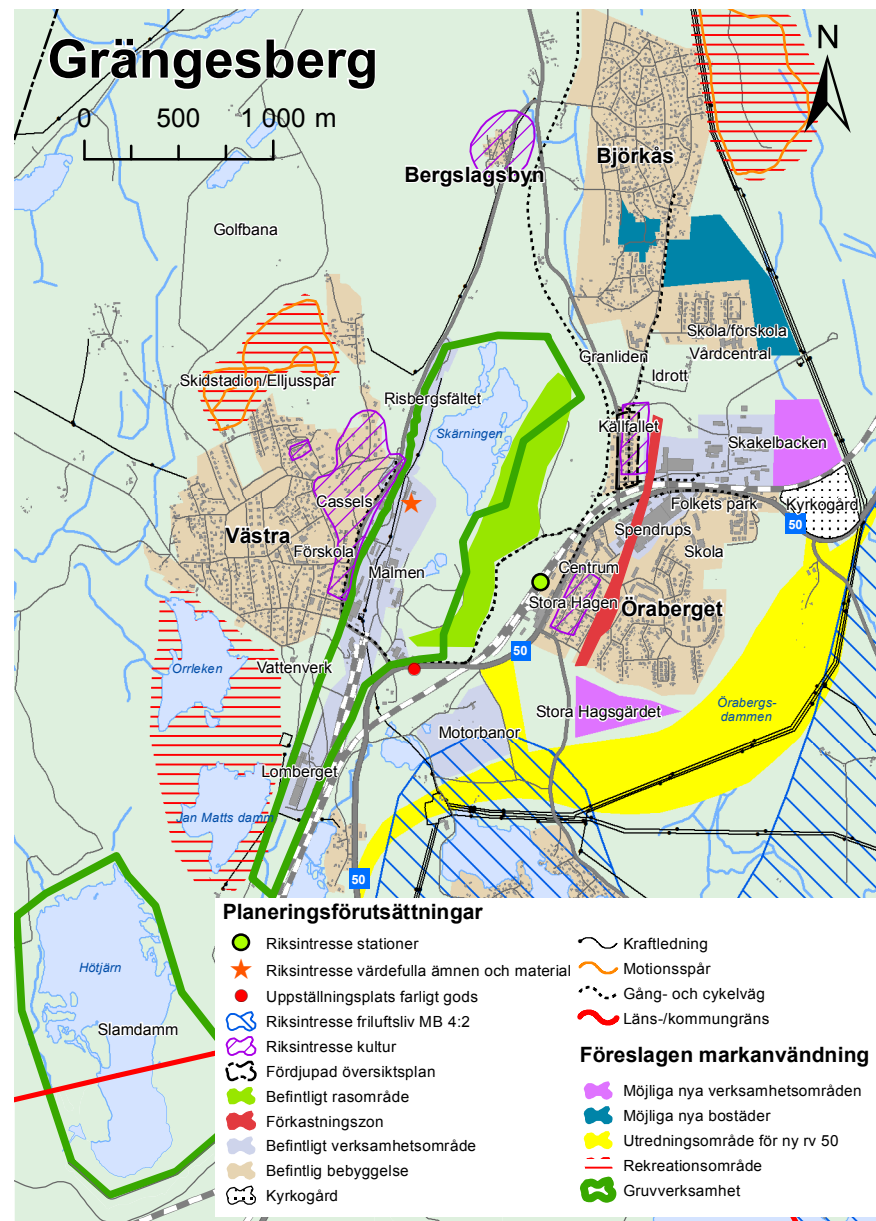
En återöppning av gruvan medför fler arbetstillfällen, ökat underlag för service och ger positiva effekter för företag som (befintliga och nya) har koppling till gruvverksamheten.

En flytt av riksvägen är positiv för Grängesberg då det skapar bättre möjligheter att utveckla centrum men skapar också bättre trafikflöden på riksvägen.

Ett upphävande av riksintresset Källfallet ger möjlighet att riva det förfallna bostadsområdet.

Intresset att återöppna gruvan konkurrerar med en fortsatt utveckling på Skakelbacken och i centrum.

En fördjupad översiktsplan ska tas fram för Grängesberg som berör hela orten. Viktiga frågor är hur Grängesberg ska utvecklas vid gruvdrift, samt lösningar för väg- och järnväg genom orten.

HÅKSBERG - LANDFORSÉN

Håksberg-Landforsén ligger ca 3 km norr om Ludvika. De båda samhällena Håksberg och Landforsén har under åren växt ihop utmed riksväg 50. Samhällena har varit beroende av Hillklintens malm och gruvan var den största arbetsplatsen fram till 1979 då den stängdes.

BEBYGGELSE

I Håksberg och Landforsén består bebyggelsen idag av småhus med fin utsikt ner mot sjöarna Övre Hillen och Gårlången. Orten har en del byggnader kvar från gruvindustrins storhetstid,

såsom gruvlaven och gruvkontoret.

NY BEBYGGELSE

Närheten till Ludvika och Borlänge och det sjönära läget gör orterna till attraktiva bostadsområden. Ny bebyggelse i Håksberg-Landforsén bör i första hand ske där det är detaljplanlagt.

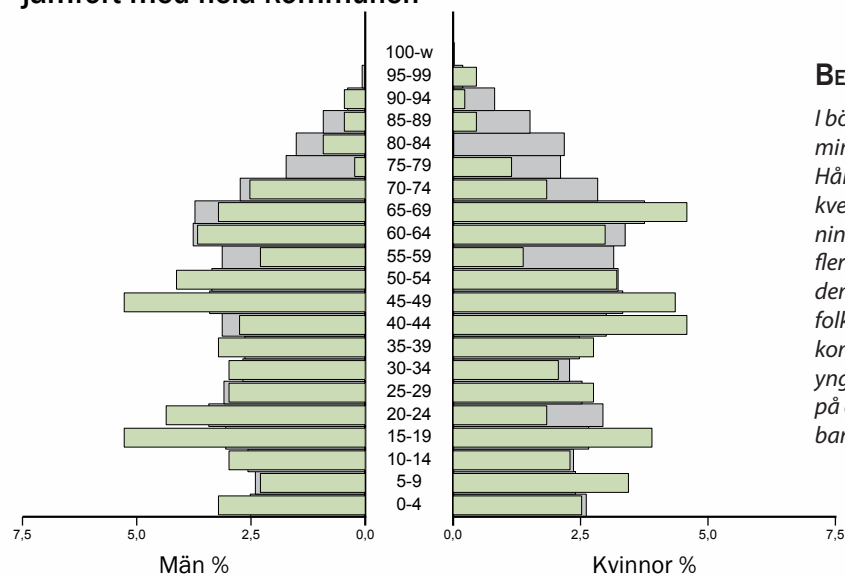
I Håksberg finns det byggklara tomter, men även ett område vid skolan där man rev flerbostadshus på 90-talet, detta område är ett utvecklingsområde med potential. En eventuell

gruvöppning kan påverka områdets lämplighet som bostadsområde. Utredningar måste då göras för att se om gruvverksamhet och bostäder kan samspara.

I Landforsén finns det möjlighet att göra attraktiva sjönära tomter vid Gårlången (Garvarns väg). Det finns även ett område väster om riksvägen som knyts an till befintlig bebyggelse.

Håksberg är en lämplig ort att förlägga verksamheter då riksväg 50 leder rakt genom samhället och ligger strategiskt mellan Ludvika och Borlänge. Stornäset öster om riksvägen kan vara lämpligt för verksamheter. Delar av området är dock jordbruksmark och alternativ bör därför eftersträvas. Eventuella exploateringar av området bör ske i harmoni med omgivningarna.

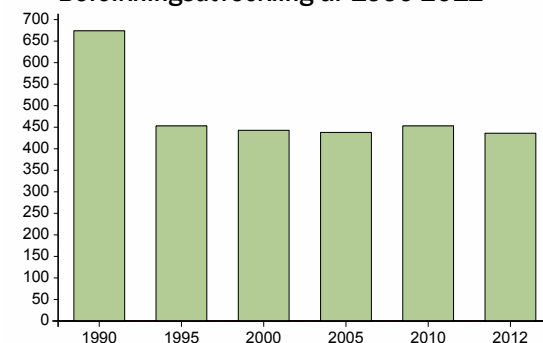
Befolkning år 2012 LandforsénHåksberg jämfört med hela kommunen

BEFOLKNING

I början av 90-talet minskade befolkningen i Håksberg som en konsekvens av befolkningsminskningen i kommunen då flera flerbostadshus revs under denna tid. På senare tid har folkmängden varit ganska konstant med en tydligt yngre profil. Kan vi hoppas på en återväxt av yngre barnfamiljer?

Befolkningsutveckling år 1990-2012

FAKTA HÅKSBERG/LANDFORSÉN

Invånare 436 (2012)

SERVICE Förskola
F-6 skola

NÄRMSTA ÖVRIGA SERVICE

Skola 7-9 Ludvika

Bibliotek Ludvika

Äldreboende Ludvika

Vårdcentral Ludvika

Livsmedelsbutik Ludvika

Apotek Ludvika

Postombud Ludvika

Bank Ludvika

Bensinstation Ludvika

Befintligt gruvområde är aktuellt för gruvdrift igen eftersom malmpriserna har stigit. I övrigt är det i Landforsén det finns mark för verksamhet i området mellan Garvarns väg och riksvägen.

I detta område måste dock en exploatering ske med hänsyn till bostäderna längs Garvarns väg, det är därför inte lämpligt med tung eller bullrande industri i området.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

Barnen går i förskola och skola F-6 i Håksberg med tillhörande fritidshem. Det är den enda offentliga servicen i Håksberg- Landforsén. Ungdomarna fortsätter sedan högskoliet i Ludvika.

Gruvarbetarnas matsal inrymmer idag Dalarnas länsarkiv. Viss lättare industri finns i Landforsén.

Det finns företag som är intresserade av att återöppna gruvan i Håksberg, vilket på sikt skulle kunna betyda ett hundratal nya arbetstillfällen. Detta skulle givetvis påverka orterna mycket och underlaget för servicen kan öka mycket.

Då orterna ligger intill rv 50 och Borlängestråket är det täta turer med kollektivtrafik.

KOMMUNIKATIONER

En gång- och cykelväg förbinder Ludvika med Håksberg-Landforsén utmed riksväg 50.

Håksberg är en ort med stor utvecklingspotential där det finns utrymme för expansion. Av den

anledningen bör möjligheten att anordna ett mindre, lokalt resecentrum för både buss och tåg utredas.

Tidigare har det funnits planer på att dra om riksväg 50. Kommunen har nu beslutat genom Idéstudie Ludvika att göra en satsning på befintlig väg. När trafikåtgärder görs är det viktigt att tillgodose samhällenas behov och överbygga barriären som riksväg 50 innebär. Samtidigt måste riksväg 50s funktion som viktigt stråk och riksintresse beaktas.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Gruvblaven som är en av Sveriges första betongblavar utgör tillsammans med området fram till gruvkontoret en kulturhistoriskt intressant miljö. Naturmiljöerna kring gruvområdena har vissa naturvärden, t ex för att det finns lövskog, gruvhål och speciella markförhållanden.

Ovanstående område vid gruvblaven bör uppmärksammas och om möjligt bevaras.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

Hillklinten, Biskopsnäset samt äldre skogen mellan byn och järnvägen.

Vid skolan har föräldraföreningen i Håksbergs skola, Gräsbergs IK m.fl. anlagt en hockeyplan.

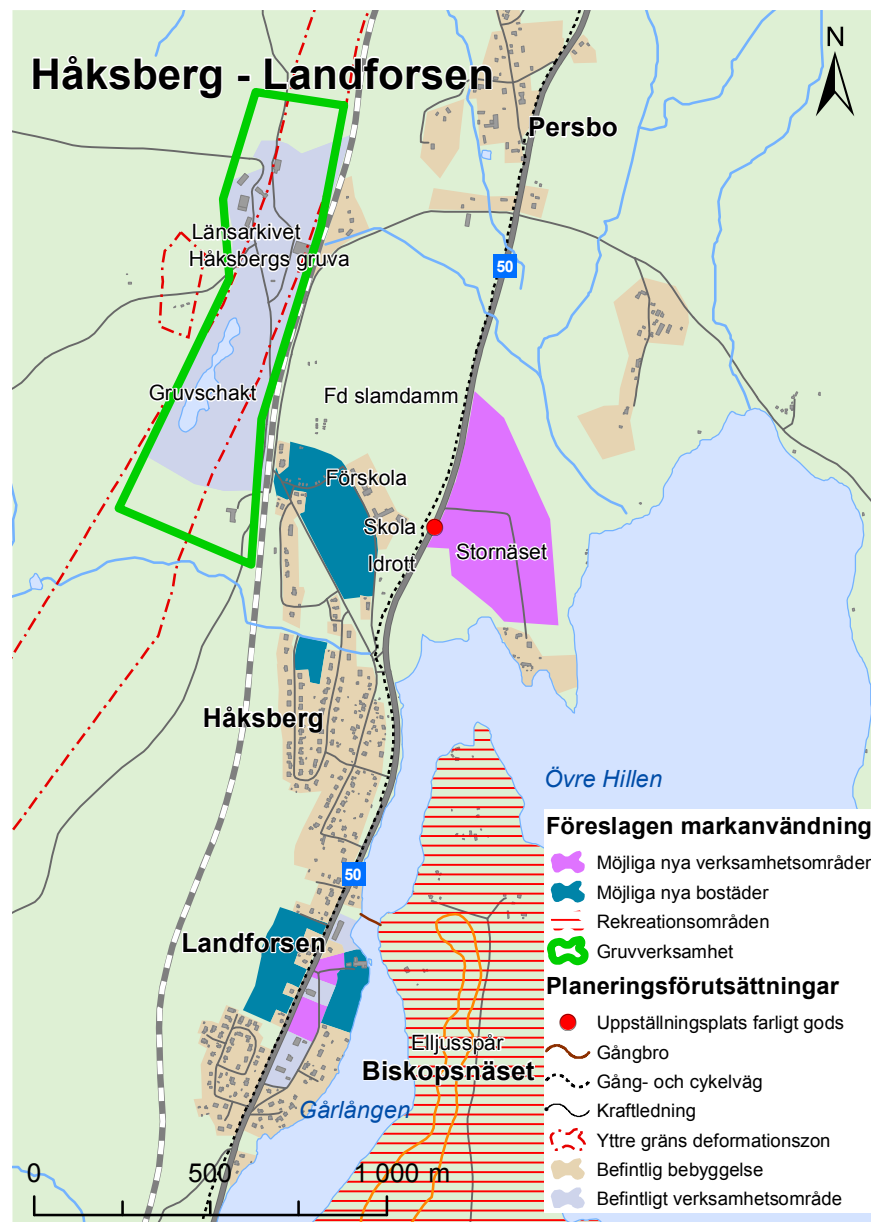
VILJEINRIKTNING

- Vid nyexploatering ska marken detaljplaneras.
- Skolan ska bevaras.
- Om Stornäset ska tas i anspråk ska det ske med stor hänsyn till landskapet.
- Framtida gruvdrift ska samspela med samhället och störningar minimeras.
- Barriären som riksväg 50 innebär ska överbryggas.
- Ett lokalt resecentra för buss och tåg ska etableras i Håksberg.

PLANER

Östra delen av Landforsen samt mindre områden i Håksberg är sammanhållna bebyggelse.

Resterande del av orterna är till större delen detaljplanelagda

LUDVIKA

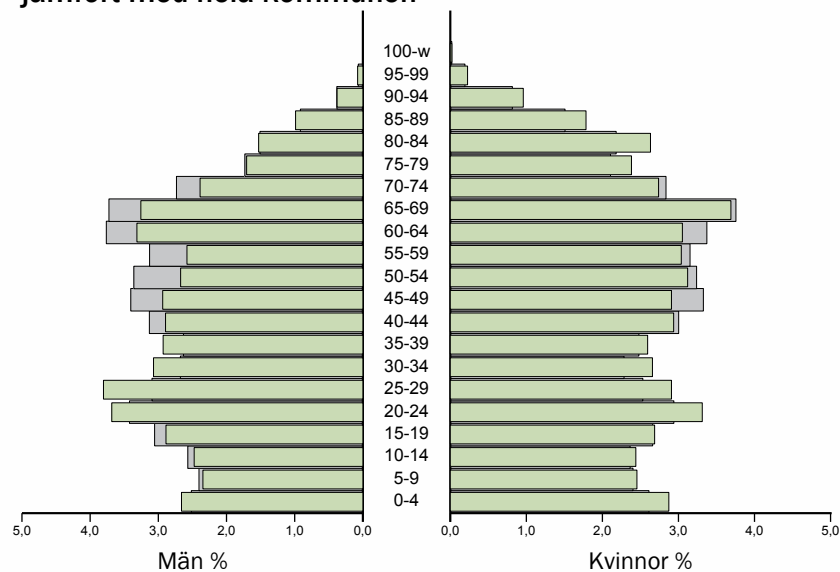
Ludvika stad är kommunens och Västerbergslagens centralort. Gustav Vasa blev under 1500-talet intresserad av den utvecklingsbara strömmen mellan sjöarna Väsman och Gårmlängen och förlade ett kronobruk på platsen. Bruket växte och var under 1780-talet Dalarnas största. Det var dock först i mitten av 1800-talet som Ludvika började likna ett samhälle. Då började järnvägarna byggas, orten växte och blev Västerbergslagens första stad 1919. Bruket lades ner på 1920-talet, men då hade Ludvika redan börjat profilera sig såsom en stad med spänning och kraft, tack vare företaget Elektriska AB Magnet. Elindustrin ger fortfarande sysselsättning fast nu under namnet ABB, Asea Brown Boveri, som är den största arbetsgivaren inom kommunen.

Ludvika är idag Västerbergslagens naturliga centrum och därav följer en viss typ av regionservice såsom lasarett, skolor, handel, arbetsplatser och nöjesutbud.

FAKTA LUDVIKA

Invånare	14 063 (2012)
SERVICE	
Förskola	Äldreboenden
Skola F-9	Vårdcentraler
Bibliotek	Postombud
Apotek	Banker
Bensinstationer	Livsmedelsbutiker
Gymnasium	Övrig handel

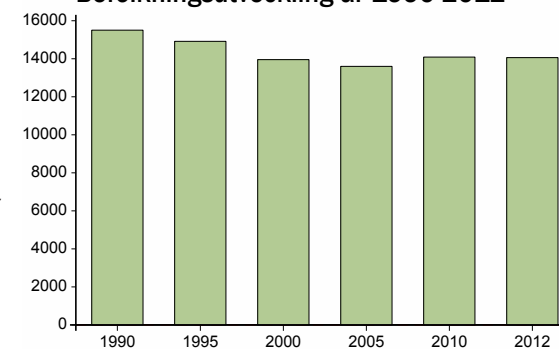
Befolkning år 2012 Ludvika tätort jämfört med hela kommunen

BEFOLKNING

Befolkningen ökar i staden sedan drygt tio år bakåt. Skolåldrarna återhämtar sig efter att 1990-talets babyboom nu gått ut gymnasiet. Flyktinginvandringen hjälper till att förnygra befolkningen.

Befolkningsutveckling år 1990-2012

BEBYGGELSE

Den äldsta bevarade bebyggelsen återfinns omkring Herrgården, Hammarbacken och Marnäs där Ludvikas historia började. Det var först när järnvägarna byggdes som det blev fart på byggandet även i det område som kom att bli nuvarande Ludvika centrum. Centrumdelen växte ut i en rutnätsplan under 1900-talets första hälft medan andra stadsdelar följer ett mer oregelbundet planmönster.

Bostadsbebyggelsen är av varierande form och ålder men den största delen är byggd under 40- och 50-talen då staden expanderade. På senare tid, under 80- och 90-talen, är det i småhusområdena tillväxten skett. Befolkningen minskade under en längre tid i både kommunen och i Ludvika vilket gjorde att allmännyttan minskade sitt bostadsbestånd. Flerbostadshus har därför på flera ställen rivits och stadsbilden har förändrats i bland annat Marnäs, Ludvika gård och Folkparksområdet. Idag ser det dock annorlunda ut. Kommunen har haft en befolkningsökning och prognosen spår en fortsatt ökning och ett ökat antal arbetstillfällen. Detta gör att det redan idag råder bostadsbrist i Ludvika och att trycket troligtvis kommer att öka. Förtätningar i centrum har gjorts och fler förtätningar är på väg fram. Kommunen arbetar med detaljplaner för att möjliggöra detta. Bostadsprojekt pågår även i utkanten av centrum.

Laggarudden är ett område som kommunen har exploaterat under de senaste åren. Ett nytt sjönära bostadsområde med småhus har växt fram. Detaljplaner är framtagna i två etapper

och utrymme finns för ytterligare etapper.

Färdiga detaljplaner finns också för exploatering av bostäder på Knutsbo, Biskopsnäset och Hammarbacken. Ytterligare områden finns utpekade i översiktsplanen och kan efter utredning visa sig vara lämpliga bostadsområden. I Räfsnäs öster om Räfsnäsvägen finns mark som är lämplig för en större exploatering. I övrigt är mark anvisad i Nissbo och ett mindre område vid Knutsbotjärn lämpligt för nybyggnation. Ännu ett mindre område är utpekad vid Knutsbotjärn (Labovägen) är utpekad för att stödja utveckling av befintlig bebyggelse. Det finns även en fördjupad översiktsplan för Finnäset, Lyviksberget och del av Skepparberget. Genom den planen har kommunen anvisat mark för bostäder och verksamhet. Det är dock idag oklart om intresse finns för gruvnäringen att bedriva verksamhet inom planområdet och hur en sådan verksamhet påverkar ett framtida bostadsområde.

När det gäller fritidsverksamhet så finns det möjlighet att utveckla Hillängen som en idrottsarena och utöka idrottsområdet. Även Stensveden har potential att utvecklas med utökad service. Ett mindre område för fritidsändamål finns också utpekad vid Biskopsnäset där det i framtiden kan finnas potential att utveckla någon service i samband med skid- och motionsspåren. Området mellan Haggen och Räfsnäsvägen är utpekad för fritidsändamål där huvudsyftet är att bevara och stärka rekreationslandskapet.

De industrier och andra verksamheter som har

stora krav på transporter och centralt läge har haft svårt att hitta lämplig mark. Under 90-talet har detaljplaner upprättats för Lyviksberget, Knutsbo för detta ändamål. Det är också möjligt att fortsätta utbyggnaden i vissa av de befintliga planlagda verksamhetsområdena.

Genom antagna detaljplaner och förberedelse för infrastruktur finns färdig mark att ta i anspråk vid:

Lyviksberget -lämpligt för handel, service och ej störande verksamheter.

Lyviksbergets industriområde -lämpligt för industri och verksamheter.

Knutsbo -lämpligt för lättare verkstadsändamål.

Viss mark för verksamheter finns även planlagd i östra delarna av Marnäs, med utvecklingsmöjligheter för service, kontor och småföretag. Kommunen ser också positivt på vissa, inte störande, inslag av verksamheter i bostadsområden.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

I Östansbo ligger grundvattentäkten som försörjer Ludvika med dricksvatten. Idag finns ett fastställt vattenskyddsområde för vattentäkten, detta behöver dock ses över och eventuellt revideras.

Inom vattenskyddsområdet bör verksamheter med risk för omgivningspåverkan bedrivas med största möjliga försiktighetsmått och nyetableringar av sådana verksamheter undvikas.

Ludvika tätort ligger inom verksamhetsområde

för kommunalt vatten och avlopp.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

I Ludvika finns all den service som följer en centralort. Detaljhandel, kommunala tjänster, lasarett och vårdcentral, förskolor, skolor alla stadier, gymnasium och högskolecentrum, nöjen och arbetsplatser.

Det finns elva förskolor och sex skolor i Ludvika. Vasaskeppet F-3 och Vasa sarskola F-10 med tillhörande fritidshem. Knutsbo skola med F-5 med fritidshem. Marnäs och Junibackens skola F-6 med fritidshem. Kyrkskolan 4-9 ,Kyrk grundskola 7-9 och Lorensberga skola F-9 med fritidshem.

Detaljhandeln är koncentrerad till centrum medan livsmedel och viss annan specialhandel finns i mindre centra i Marnäs och vid Grängesbergsvägen. År 2008 utvecklades ett handelsområde på Lyviksberget med butiker för sällanköp och en livsmedelsbutik. Utrymme finns att utöka handelsområdet. Ludvika har goda förutsättningar att bli en attraktiv handelsstad då det finns en riktig stadskärna. Att stärka Ludvika som handelsstad är viktigt både för turismen och för att Ludvikaborna ska handla hemma. Unika Ludvika som är ett samarbete mellan Köpmän, fastighetsägare och kommunen arbetar med handelsutvecklingen i Ludvika.

Ludvika har utvecklats från en ort vars huvudnäring varit förädling av gruv- och skogsprodukter till att vara ett samhälle med arbeten inom främst servicenäringen, viss småföretagsverksamhet och en världsledande

högteknologiindustri i ABB-anknutna företag. Industriverksamheten är främst lokaliserad till stadens västra delar, mellan sjön Väsman och järnvägen. Det finns även etablerade industriföretag längre söderut i Östansbo och Lorensberga, samt några mindre vid Östra Storgatan, vid Gamla Bangatan (Hillängen och Målarbacken) och ett mindre område på Knutsbo.

KOMMUNIKATIONER

Ludvika var länge en betydande järnvägsknutpunkt med fem olika järnvägslinjer. Idag finns tre spår kvar som leder mot söder (Örebro), mot norr (Borlänge) och mot öster (Smedjebacken/Fagersta).

Vägar som möts i Ludvika är riksväg 50 Motala – Söderhamn, riksväg 63 Karlstad – Ludvika, samt riksväg 66 från Västerås. Länsvägarna 245 och rv 66 leder trafiken västerut och norrut till Tyfors och Sälen (Hamar).

Under 90-talet togs detaljplaner fram för en ny sträckning av riksväg 50 genom Ludvika. Denna sträckning är inte längre aktuell och kommunen satsar nu istället på att förbättra befintlig genomfart. Riksvägsreservatet utgår därmed norr om Gamla Bangatan. Sträckan Snöåvägen-Gamla Bangatan kan bli aktuell som avlastningsled för riksvägen och Högbergsgatan. Denna sträckning är dock kostsam att genomföra och bör utredas närmare.

När det stod klart att förbifart Ludvika inte längre var aktuellt började kommunen tillsammans med Trafikverket och Region Dalarna arbeta med ett projekt för genomfart

Ludvika. Projektet resulterade i ”Idéstudie Ludvika” som redovisar de förändringar som de olika parterna var överens om skulle genomföras. Åtgärderna i Idéstudie Ludvika ska anses vara kommunens viljeinriktning för utveckling av genomfarten.

Nu när nya förutsättningar för riksvägarna gäller så påverkar det även cykelvägnätet. En ny cykelplan har tagits fram 2011 som redovisar hur cykelvägnätet bör utvecklas.

Kommunen har köpt in järnvägsstationen och har genom EU-medel arbetat med att bygga om området till ett attraktivt och funktionellt resecentrum. Resecentrum har idag en viktig roll för pendling och för åtkomsten till en större arbetsmarknad men även för att underlätta för ett hållbart resande. Ett EU-projekt pågår för att bygga en gång- och cykelbro från centrum till Väsman. Bron ska sträcka sig som en förlängning av Engelbrektskatan över väg och bangård. I samband med att gång- och cykelbron byggs ska en pendelparkering byggas närmast spåren på Väsmanstranden och Kajvägen flyttas för att gå närmast spåren. Vägflytten skapar möjligheter att utveckla Väsmanstranden.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Ludvika ström och bruk är av riksintresse för kulturvård. Herrgården och sädesmagasinet bör byggnadsminnesförklaras och områdesbestämmelser bör tas fram för hela området för att säkerställa kulturområdet.

Ludvika gammalgård är byggnadsminnesförklarad.

I en ort av Ludvikas storlek finns behov av närbelägna och lättillgängliga rekreations- och grönområden. Många av Ludvikas gröna ytor är blå och därför bör det vara lätt att nå sjöar och tjärnar i stadens närhet. De stadsnära strövstigarna och skidspåren är en viktig tillgång som ska hållas i stånd och utvecklas. Cykelvägar och sportstigar bör markeras bättre och utrustas med beskrivningar av särskilt intressanta objekt utmed vägen av historiskt eller kulturellt värde. Var man än bor i Ludvika så bor man i närheten av skog och speciellt äldre skog är unikt. Några av skogsbestånden har höga naturvärden.

I centrum finns ett flertal parker, vissa mer skötta, andra mer naturliga. Ett handlingsprogram kallat "Gröna Ludvika" har upprättats för stadens centrala delar. Avsikten är att arbeten eller åtgärder, små som stora, ska vara delar i en trivsamt och grön helhet som gynnar verksamheterna i centrum. Högbergets naturpark är ett område som utnyttjas av många stadsdelar och som ska hållas i stånd och utvecklas. En Grönstrukturplan bör upprättas för att säkerställa de gröna värdena. Råfsnäsområdet som ligger strax söder om staden har blivit ett rekreativt område med flera verksamheter kopplade till det rörliga friluftslivet. Här finns bland annat ridanläggningar, lägerverksamhet och Hagge golfbana (som ligger i Smedjebackens kommun). Området är utpekad som LIS-område för att möjliggöra och stärka utvecklingen för fritidsverksamhet. Landskapet i Råfsnäs bör bevaras.

Kulturhistoriskt värdefulla miljöer finns på flera ställen i staden. Områden kring Herrgården, bruksbyggnaderna på Hammarbacken och Marnäs hytta klassas som riksintresse för kulturvård. Andra kulturmiljöer där någon form av hänsyn ska tas till kulturvärdena framgår av ortskartan och kulturmiljövärdskapitlet. För vissa miljöer finns redan riktlinjer att följa i exempelvis Strövtåg i Ludvika, Kulturlandskap och bebyggelse i Ludvika kommun, samt Byggnadsinventeringen från Dalarnas museum.

TÄRORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

Högberget, Biskopsnäset, Råfsnäs, Marnässkogen, Skuthamn, Jägarnäs samt Östansbo.

VILJEINRIKTNING

- Ludvika tätort ska förtätas.
- En gång- och cykelbro som förbinder Väsmanstranden med centrum ska byggas.
- Väsmanstranden ska utvecklas.
- Fler attraktiva boendemiljöer och attraktiv industrimark.
- Råfsnäs ska utvecklas som ett fritids- och rekreativt område.
- Kommunen ska satsa på genomfarten (Rv 50) enligt Idéstudie Ludvika och i projektet Genomfart Ludvika-Bana väg.
- Ludvika centrum ska vara ett levande centrum och ett attraktivt handelscentrum.
- Gång- och cykelvägnätet ska utvecklas.
- Mark för utveckling av nya bostadsområden finns vid Hammarbacken, Laggarudden, södra Biskopsnäset, Finnäset, Nissbo, vid Råfsnäsvägen, Knutsbo samt mindre förtätning på Magneten.
- Mark för utveckling av verksamheter finns i Iviken, Hillängsgruvan, Lyviksberget, Karelen/Magnetgården samt på Knutsbo.

PLANER

Fördjupad översiktsplan (områdesplan) Knutsbo antagen 1979-04-26 bör revideras

Fördjupad översiktsplan Ludvika tätort bör upprättas.

Fördjupad översiktsplan Dagkarlsbo bör upprättas.

En utvecklingsplan för Väsmanstranden bör upprättas.

Fördjupad översiktsplan Råfsnäs antagen 1989-02-19 bör revideras.

En grönstrukturplan bör upprättas.

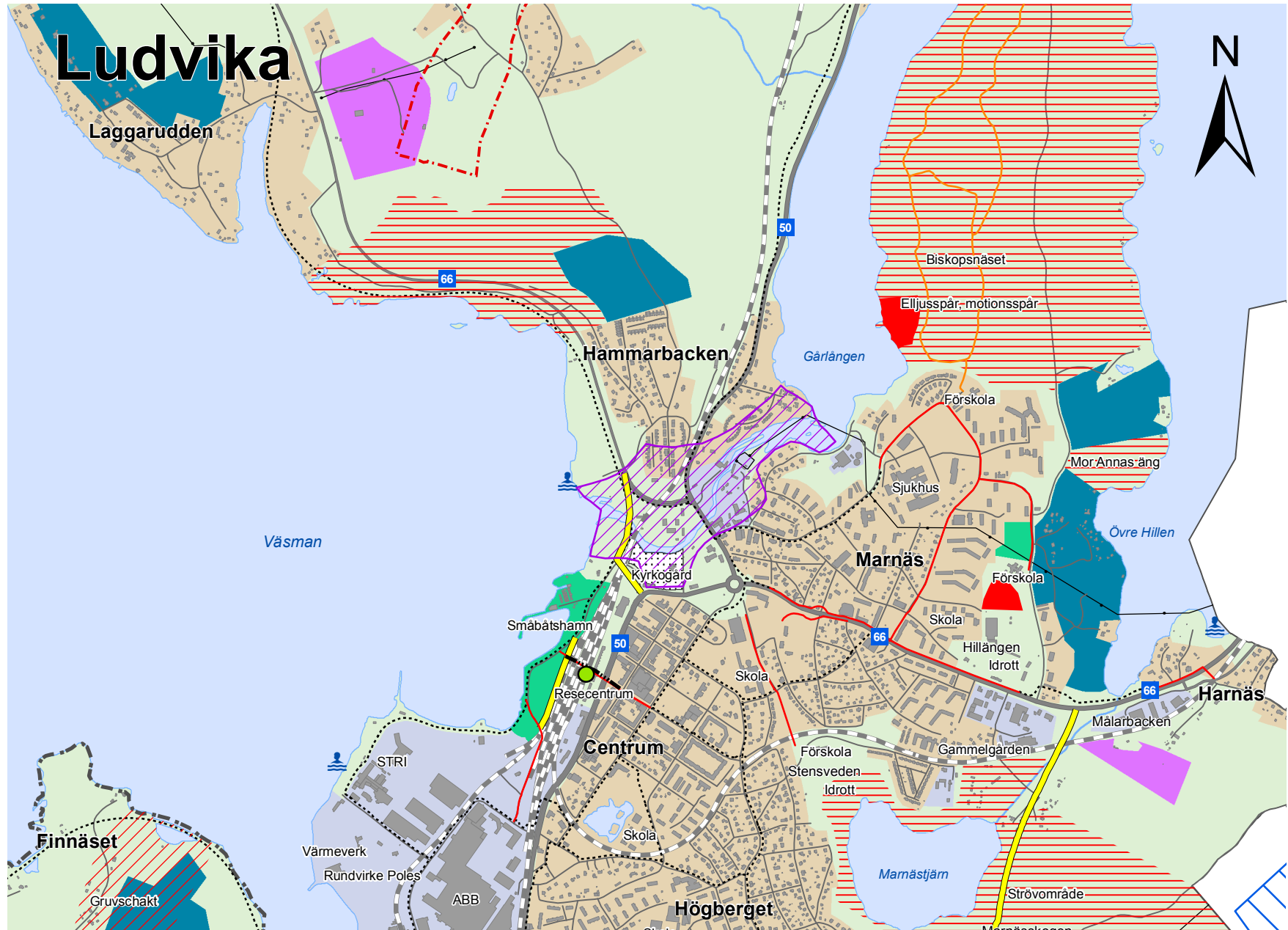
Områdesbestämmelser bör tas fram för riksintresset för kultur vid Ludvika ström och bruk.

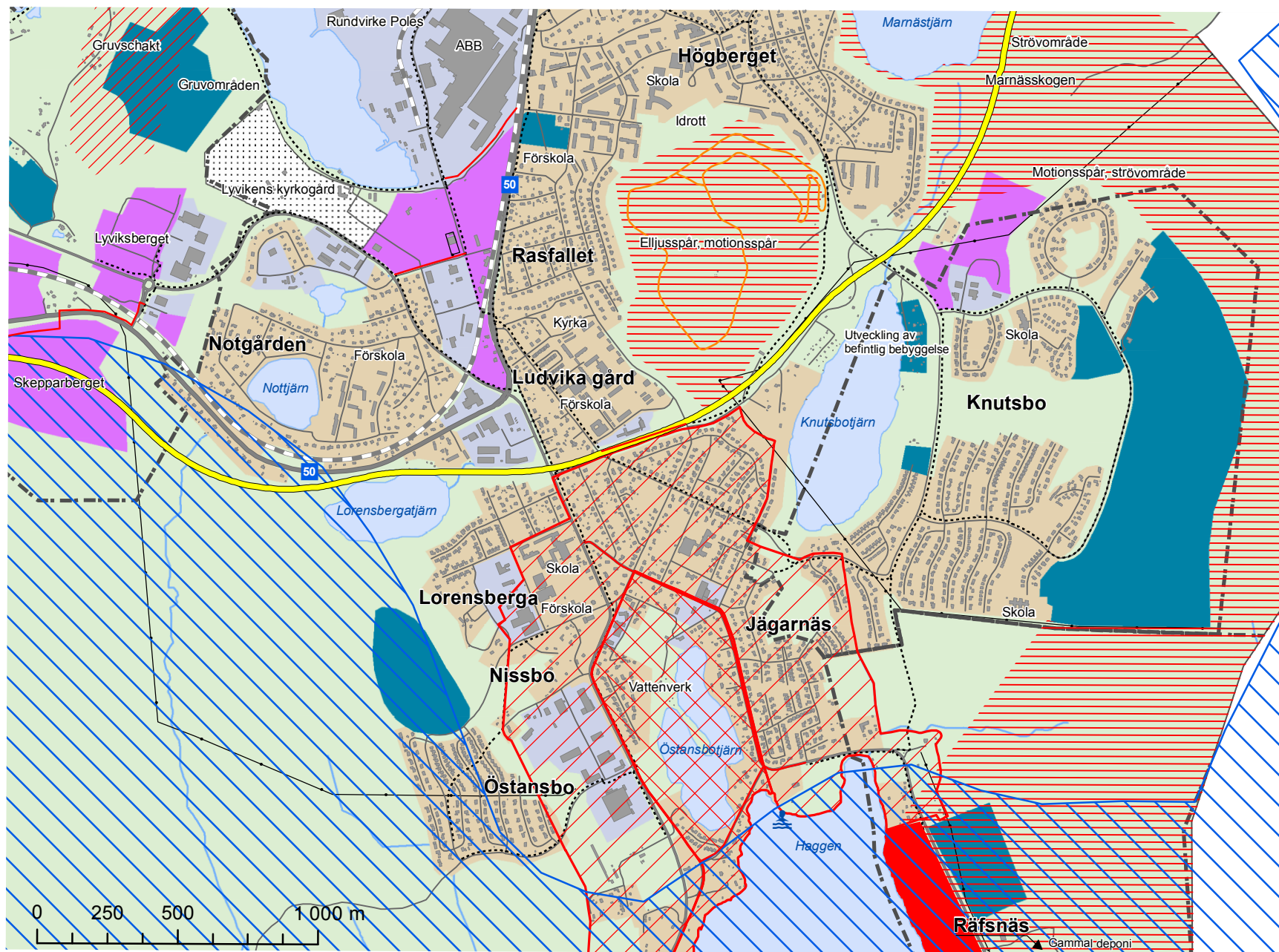
Planeringsförutsättningar

- Riksintresse stationer
- Gång- och cykelväg
- Kraftledning
- Deformationszoner
- Riksintresse kulturmiljö
- Riksintresse friluftsliv MB 4:2
- Inre vattenskyddsområde
- Yttre vattenskyddsområde
- Ev nyöppning av gruva
- Fördjupade översiktsplaner
- Kyrkogård
- Befintlig bebyggelse
- Befintligt verksamhetsområde

Föreslagen markanvändning

- Planerad gång- och cykelbro
- Planerad väg
- Föreslagna nya gång- och cykelvägar
- Utvecklingsområde
- Möjliga nya bostäder
- Möjliga nya verksamhetsområden
- Rekreationsområden
- Möjlig ny verksamhet för fritid och rekreation

En fördjupad översiktsplan ska tas fram för Ludvika tätort som berör hela orten.

Fördjupad översiktsplan över Knutsbo ska revideras men är gällande tills revidering är gjord.

Söder om Ludvika i Dagkarlsbo ska en fördjupad översiktsplan tas fram som behandlar bostadsbyggande.

I Råfsnäs finns en fördjupad översiktsplan som ska revideras. I fördjupningen finns en konflikt med översiktsplanen. Översiktsplanen pekar ut bostadsområde där fördjupningen visar naturområde. I detta fall är den kommunövergripande översiktsplanen styrande. I övrigt är fördjupningen gällande till revidering.

Vid Lyviksberget finns en fördjupad översiktsplan som ska fortsätta gälla. En konflikt kan uppstå mellan bostäder och gruvetablering. Det ska utredas hur malm brytning och bostäder kan samverka.

NYHAMMAR

Nyhammar ligger vid Bysjöns norra strand, ca 2 mil nordväst om Ludvika.

Samhället har en utdragen form med blandad bebyggelse. Området kring Nyhammars by har sedan medeltiden och kanske ännu längre tillbaka, varit järnbruksbygd. Abeckshyttan anlades på 1600-talet. Sedan dess har olika industriverksamheter satt sin prägel på orten. Här har varit såväl kamintillverkning som elektriska och mekaniska verkstäder.

BEBYGGELSE

Samhället har blandad, delvis gles bebyggelse med flerbostadshus i norra delen. Det är stor spridning på husens ålder och stil. Många av

bostadsområdena och industribyggnaderna är kulturhistoriskt intressanta.

FRAMTIDA BEBYGGELSE

Det finns plats för nyexploatering av både bostäder och arbetsplatser. Beträffande utbyggnad av bostäder är området intill Kobrovägen, i direkt anslutning till befintligt bostadsområde, lämpligt. Ett område norr om Folkets Hus skulle också kunna vara lämpligt om utfartsväg mot Folkets Hus eller Kvarnhedsvägen anordnas. Området som

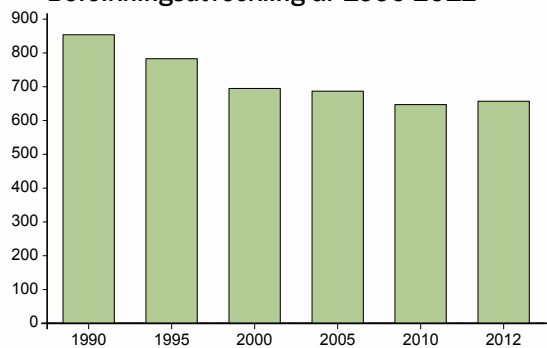
ligger i förlängningen av Hammars väg samt Lillheden är också möjliga för utveckling när det gäller bostäder.

Området mellan Bartjärnsvägen och väg 66 skulle vara möjligt att utveckla för verksamhet efter ytterligare utredning.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

I själva centrum, vid Nyhammars torg, finns livsmedelsaffär och lite längre bort utmed Kvarnhedsvägen finns sport- och herreklipping.

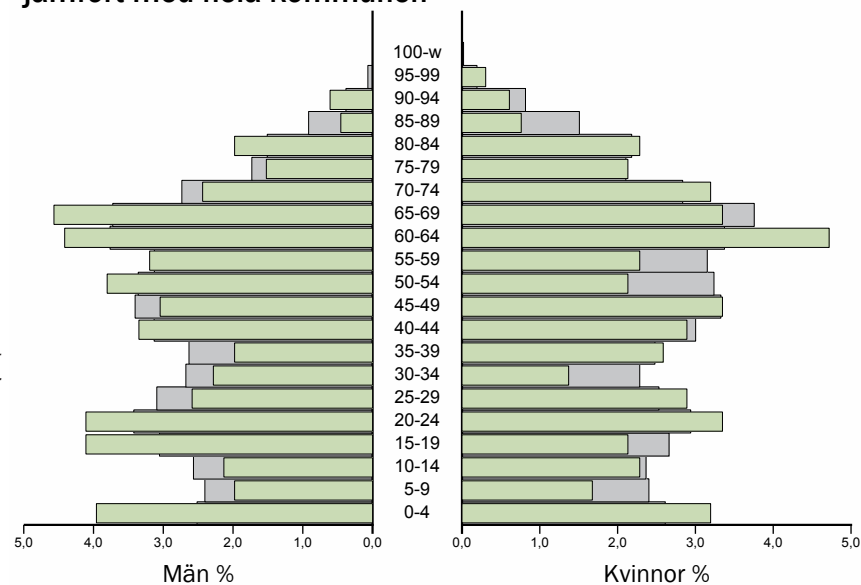
Befolkningsutveckling år 1990-2012

BEFOLKNING

Den tidigare kraftiga befolkningsminskningen har avstannat under 2000-talet, och folkmängden ökar något under 2012. Nyhammar har en klart yngre profil än Grangårde. En viss återväxt av antalet småbarn märks efter en halvering av antalet skolbarn.

Befolkning år 2012 Nyhammar jämfört med hela kommunen

FAKTA NYHAMMAR

Invånare 657 (2012)

SERVICE Förskola
F-6 skola

Bibliotek Livsmedelsbutik

Postombud Bankombud

NÄRMSTA ÖVRIGA SERVICE

Skola 7-9 Ludvika

Äldreboende Sunnansjö

Vårdcentral Sunnansjö

Apoteksombud Grangärde

Bank Grangärde

Bensinstation Grangärde

Systemombud Grangärde

Frisör, bilverkstad, café, B&B, badplats och deltidbrandstation finns också i Nyhammar liksom skola med låg- och mellanstadium, förskola, bibliotek och Folkets Hus. Mycket av servicen delas med Grangärde och Sunnansjö.

Stakhedens plantskola som ägs av Svenska Skogsplantor har en stor verksamhet med omfattande försäljning av skogsplantor. Andra stora arbetsplatser är Nyhammars Bruk som producerar bergkrossar, samt chassin till brandbilar och Nordic Protection som tillverkar skyddsutrustning.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

I Nyhammar finns en grundvattentäkt som idag försörjer Nyhammar och Grangärde samhälle. I framtiden finns det dock planer på utökning även med Sunnansjö med omnejd. Skyddsområde för vattentäkten saknas men det finns framtagna förslag som bör snarast fastställas. Inom skyddsområdet för vattentäkten bör verksamheter med risk för omgivningspåverkan bedrivas med största möjliga försiktighetsmått och nyetableringar av sådana verksamheter undvikas.

Verksamhetsområde för kommunalt vatten och avlopp finns för stora delar av Nyhammar, Grangärde, Saxhyttan och Västansjö.

Planer finns på att Nyhammars vattentäkt i framtiden även ska försörja Sunnansjö med dricksvatten.

KOMMUNIKATIONER

I Nyhammar möter Norrbovägen, väg 66. I öster leder Ställbergsvägen mot Tuna-Hästberg.

Riksväg 66 (Björbovägen) går rakt genom samhället och leder trafik mellan Ludvika och Sälen.

Järnvägen Ludvika-Vansbro drogs förbi samhället vid sekelskiftet, men idag fungerar delar av banvallen som cykelväg, några förbindelser saknas dock, detta tas upp i kommunens cykelplan. En cykelväg förbinder Grangärde och Nyhammar.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Bysjön, med omgivande områden är av riksintresse för naturvård för det öppna landskapets skull.

Nyhammar har sedan lång tid präglats av bruksverksamheten med 1900-tals bebyggelse.

Herrgårdsområdet, arbetarbostäderna i Skogsbo och Västby, samt IOGT-NTO-lokalen är klassade som lokalt kulturintresse.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

På Åvallen finns fotbollsplan och skidstadium. Vid skolan finns en isrink. Utanför Nyhammar finns ett flertal skid- och motionsspår.

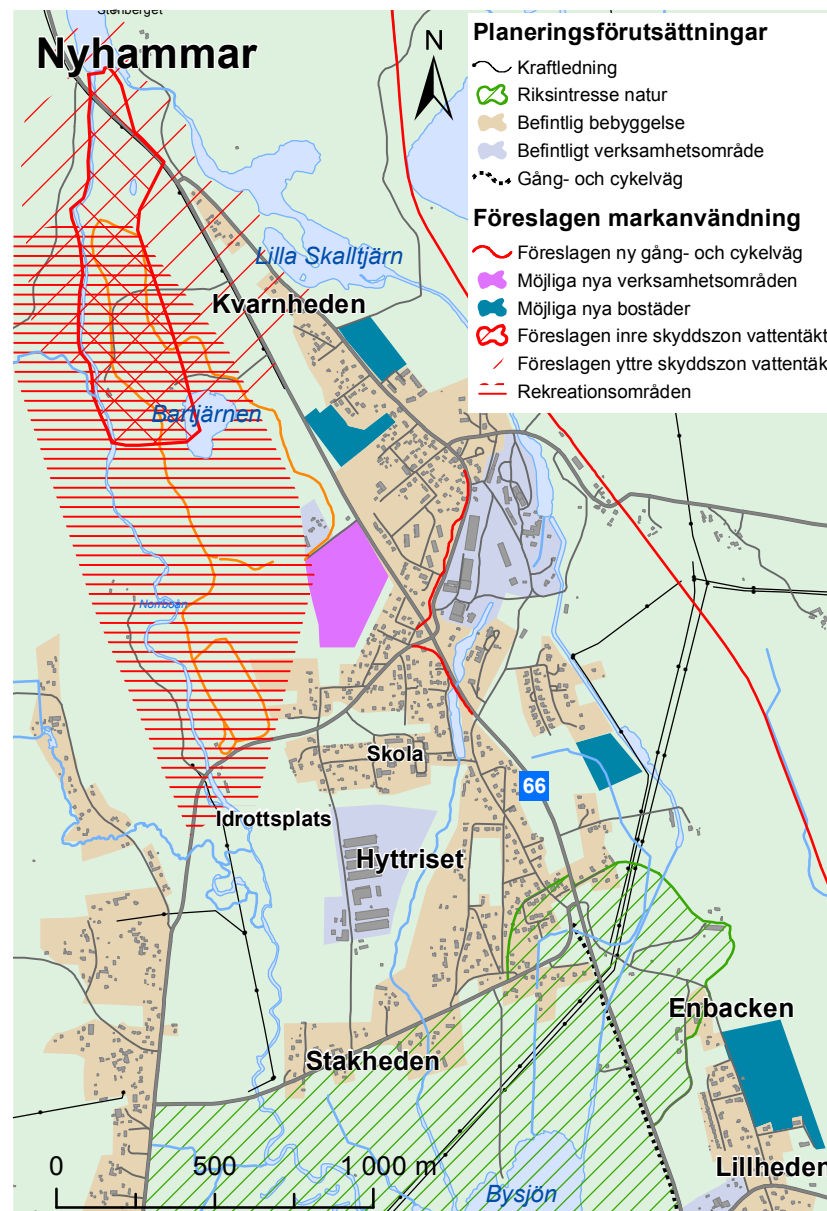
Tallskog på sandmark är sällsynt skogstyp och värdefull för många rödlistade svampar, vilket också förekommer kring Nyhammar tätort.

VILJEINRIKTNING

- Behålla och utveckla servicen i Nyhammar.
- Vattenskyddsområdet ska fastställas.
- Områden för bostäder pekas ut i centrala Nyhammar.
- Nytt verksamhetsområde pekas ut mellan Björbovägen och Norrbövägen.

PLANER

Ungefär hälften av Nyhammar är detaljplanelagt och resten är klassat som sammanhållen bebyggelse.

PERSBO - GRÄSBERG

Persbo-Gräsberg ligger ca 8 km norr om Ludvika. Persbo kan vara kommunens äldsta bergsmansby, då byn anses ha haft fast bebyggelse och en hytta sedan medeltiden. Gräsbergs gruvor omtalas i skrifter från 1600-talet.

FAKTA PERSBO - GRÄSBERG

Invånare 443 (2012)

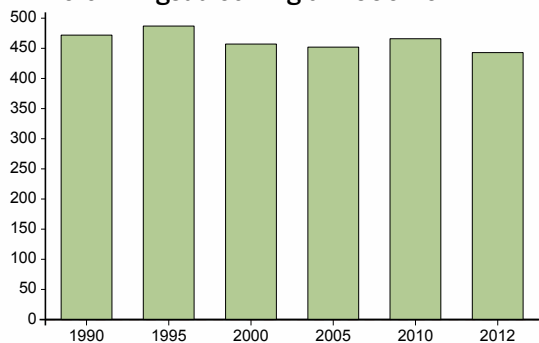
NÄRMSTA ÖVRIGA SERVICE

Förskola	Håksberg	Livsmedelsbutik	Ludvika
Skola F-6	Håksberg	Banker	Ludvika
Skola 7-9	Ludvika	Bensinstation	Ludvika
Bibliotek	Ludvika	Apotek	Ludvika
Äldreboende	Ludvika	Postombud	Ludvika
Vårdcentral	Ludvika		

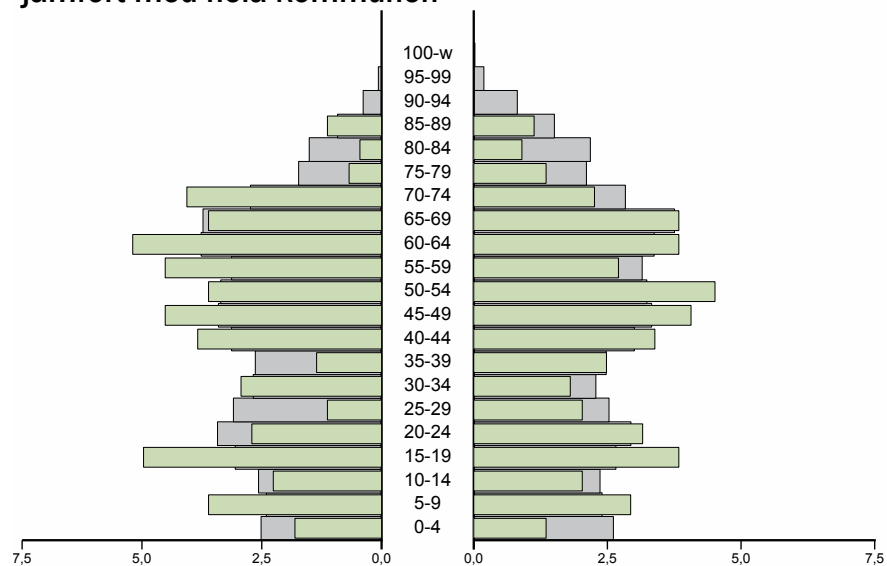
BEFOLKNING

Folkmängden har hållit sig ganska konstant sedan lång tid med en tydlig yngre profil. Minskning av både småbarn och yngre skolbarn är dock markant - kan vi hoppas på en återväxt av yngre barnfamiljer?

Befolkningsutveckling år 1990-2012

Befolkning år 2012 PersboGräsberg jämfört med hela kommunen

BEBYGGELSE

Bebyggelsen är gles med främst äldre småhus och ligger naturskönt i den bördiga Malåns dal. Varken Persbo eller Gräsberg har detaljplan vilket innebär att ny enstaka bebyggelse ska lokaliseringsprövas.

NY BEBYGGELSE

Vid gruvområdet bör inte ytterligare bebyggelse utanför existerande tomter tillåtas.

I Persbo och Gräsberg föreslås inga nya större bostadsområden eller områden för verksamhet. Mindre förtätningar är möjligt.

Jordbruksmarken bör bevaras så långt det är möjligt, om bebyggelse är ett alternativ till att landskapet växer igen så är bebyggelse att föredra.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

Det finns ingen kommersiell eller offentlig service i byarna. I Gräsberg finns en lekplats "Elefanten" som Gräsbergs byalag låtit bygga. Gräsbergs Folkets Husförening driver Folkets Hus i Gräsberg.

Barnen går i förskola och skola F-6 i Håksberg med tillhörande fritidshem. Ungdomarna fortsätter sedan högstadiet i Ludvika.

Två mindre industriområde för verksamhet finns i Gräsberg.

Gränsgruvan på gränsen mellan Ludvika och Smedjebackens kommun kan vara aktuell att återöppna. Bearbetningskoncession finns redan för området. Även Tvistbo lite längre norr ut

men på Smedjebackens sida om gränsen är aktuell. Återöppning av dessa gruvor berör båda kommunerna främst genom miljöpåverkan men även när det gäller transportfrågan.

SGU utreder om gränsgruvan ska vara riksintresse för mineraler (2011), dock finns konkurrerande intressen i området, Persbo däljor.

KOMMUNIKATIONER

Då riksväg 50 går rakt genom byarna är det lätt att ta sig med buss och bil in till Ludvika eller längre norrut till Borlänge. Vägens placering har gjort det svårt att röra sig trafiksäkert i båda orterna. Det finns belyst cykelbana in till Ludvika. En viktig fråga för byn är att det vid en eventuell framtida ombyggnad av riksvägen även byggs säkra passager och gång- och cykelvägar för barriäreffekterna av riksvägen ska minskas så mycket som möjligt. För byborna är också en trafiksäker väg för oskyddade trafikanter till badplatsen i Malsjön en viktig fråga.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Persbo däljor är ett riksintresse för naturvård och uppstod när inlandsisen drog sig tillbaka för cirka niotusen år sedan. Däljorna är ett geologiskt fenomen med ravinsystem som sträcker sig in i Smedjebackens kommun.

Gräsbergs gruvor är några av de äldsta i kommunen och har bedömts som ett lokalt intresse, i kommunens program för kulturmiljövård. Torrstensmalmen som

bröts här hade god kvalitet och gruvan var igång oavbrutet mellan år 1783 och 1909. Gruvområdet är också känt för sina bergskristaller. Bergsmansgårdarna är tillsammans med Persbo hyttområde och ett mindre parti hag- och skogsmark avgränsat som ett lokalt kulturhistoriskt intresse i kommunens program för kulturmiljövård.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

Bergen väster om Gräsberg har stora kvaliteter för friluftslivet. Där finns ett stort antal mindre sjöar i ett omväxlande landskap. Källbottens IK är den aktiva klubb som bl.a. sköter skidspåren i området. Gräsbergs IK sköter hockeyplanen, fotbollsplanen och badplatsen i Malsjön.

Aktivitetsparken Elefanten

VILJEINRIKTNING

- Persbo och Gräsberg bör behålla nuvarande karaktär, men mindre kompletteringar till befintlig bebyggelse kan vara lämpligt, hänsyn ska dock tas till natur- och kulturvärden.
- Vid återstart av gruvor (Gränsgruvan, Tvistbo, Stollberg som ligger i Smedjebackens kommun) ska konsekvenserna för ökade transporter i Ludvika kommun beaktas.
- Minskning av barriäreffekter, när det gäller framkomlighet, som riksväg 50 skapar ska eftersträvas.
- Jordbruksmarken ska så långt det är möjligt bevaras.

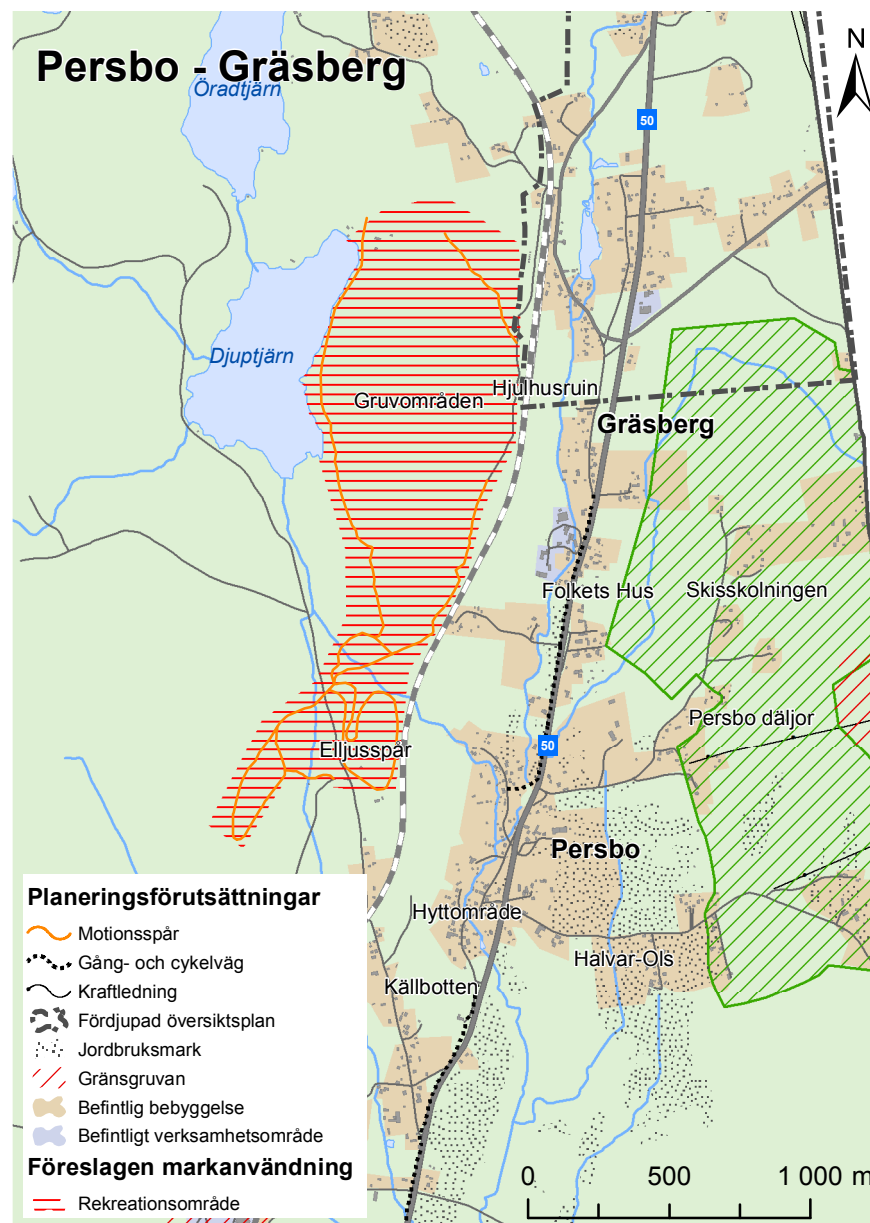
PLANER

Fördjupad översiktsplan (områdesplan) finns för Gräsberg antagen 1983-05-26 bör revideras. Stora delar av Persbo-Gräsberg är Sammanhållen bebyggelse. Byarna är inte detaljplanelagda.

EFFEKTER

Återstart av de gruvorna får konsekvenser framförallt i form av ökade transporter.

Återstart av gruvorna kan få en negativ inverkan på Persbo däljor som är riksintresse för naturvärden.

Det finns en fördjupad översiktsplan för Gräsberg som ska revideras. Fördjupningen anses gällande till revidering är antagen.

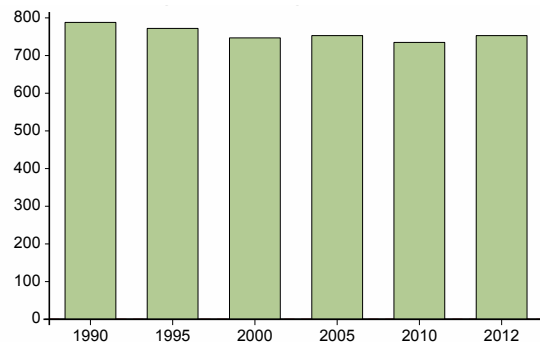
SAXDALEN

Saxdalen ligger ca 14 km väster om Ludvika. Orten som tidigare hade namnet Rävåla, var bruksort med hytta åren 1634-1865. I nästan 100 år, från 1890-talet till 1988 då den stängdes, var Långfallsgruvan byns största arbetsplats. Malmen som bröts innehöll zink, bly och koppar, men även små mängder silver och guld.

BEFOLKNING

Näst efter Sörvik-Brunnsvik har Saxdalen kommunens yngsta befolkning. Folkmängden har hållit sig i stor sett stabil. Antalet småbarn har ökat bra, och förutsättningarna för fortsatt återväxt av barnfamiljer ser bättre ut än på många andra ställen.

Befolkningsutveckling år 1990-2012

FAKTA SAXDALEN

Invånare 753 (2012)

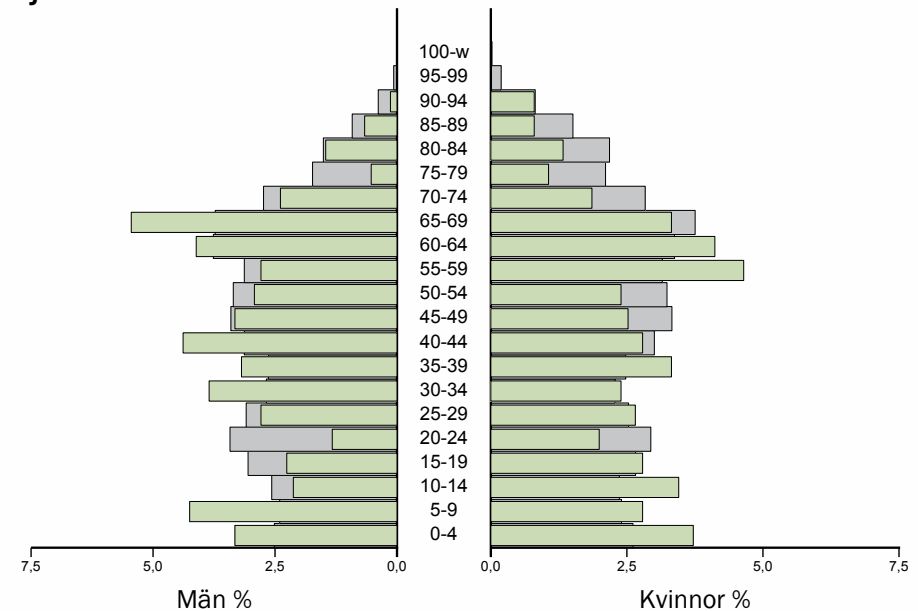
SERVICE

Förskola
F-6 skola
Bibliotek

NÄRMSTA ÖVRIGA SERVICE

Skola 7-9	Ludvika
Äldreboende	Sunnansjö, Grängesberg
Vårdcentral	Sunnansjö, Grängesberg
Livsmedelsbutik	Sunnansjö, Grängesberg
Apotek	Sunnansjö, Grängesberg
Postombud	Sunnansjö, Grängesberg
Bank	Grängesberg
Bensinstation	Grängesberg, Sunnansjö

Befolkning år 2012 Saxdalen jämfört med hela kommunen

BEBYGGELSE

Saxdalens trevliga boendemiljö, samt närheten till Grängesberg och Ludvika är några av ortens kvaliteter. Runt om och inne bland den glesa bebyggelsen brukas småskalig jordbruksmark och det öppna landskapet ger fina utblickar mot Saxen.

Orten karaktäriseras främst av småhus uppförda under 1960- och 70-talen då gruvan gick bra men det finns även en del äldre jordbruksfastigheter. En del hyreshus har rivits i samband med gruvnedläggningen. Ny bebyggelse bör i första hand lokaliseras så att det öppna landskapet inte tas i anspråk.

NY BEBYGGELSE

Vid Finngårdsvägen i Saxdalen finns det ett antal tomter för bostäder, området är detaljplanelagt.

Vid tvätteriet i Saxdalen finns det möjlighet att utöka verksamhetsområdet för att inrymma fler verksamheter vid behov.

I anslutning till planerat bostadsområde vid Finngårdsvägen finns ett handelsområde detaljplanelagt. Idag är det inte längre aktuellt med handel men däremot kan det vara lämpligt för mindre störande verksamhet.

Nordöst om Saxen föreslås ett nytt område för bostäder (LIS 19).

I de södra delarna av Saxdalen är det problematiska förhållanden gällande vatten- och avlopp.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

Saxdalen har förskola, skola i årskurserna F-6, bibliotek och servicebutik. Det finns även en idrottsplats, idrottshall, badplats, Folkets Hus och ett kapell.

Långfallsgruvan var Saxdalens största arbetsplats till dess den stängdes år 1988 och idag fungerar orten främst som pendlingsort. De verksamheter som finns i byn är bärödlingarna och tvätteriet förutom arbetsplatserna i anslutning till skola och barnomsorg. Därtill en hel del enskild företagsverksamhet. I kommunens näringslivsregister finns idag (2010) 33 företag registrerade i Saxdalen.

KOMMUNIKATIONER

Länsväg 604, eller Saxenvägen, går genom Saxdalen och leder norrut mot Sunnansjö och söderut mot Grängesberg. Parallellt med väg 604 går den mindre Oxbrovägen, eller ”gamla länsvägen” som den kallas, och utmed denna ligger skola, bibliotek, förskola, kapell, idrottsplan och Folkets Hus.

I kommunens cykelplan, antagen 2011, finns planerad ny gång- och cykelväg upptagen som en del i Väsman-runt stråket. Gång- och cykelvägen är tänkt att ansluta från befintlig som kommer från Björnhyttan och sträcker sig vidare längs länsvägen mot Sunnansjö.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Saxdalen har karaktär av by i jordbrukslandskap och detta bör även i fortsättningen eftersträvas. Särskilt åkrarna ner mot sjön och runt de äldre

bergsmansgårdarna bör hållas öppna. Frukt och bärödling är bra exempel på verksamheter som medför att landskapet kan hållas öppet.

Efter nedläggning av gruvan i Saxdalen har ett stort saneringsarbete utförts i både gruvområdet och nere i Saxdalens samhälle. Saneringen har varit lyckad och farliga ämnen hindras nu i större utsträckning från att spridas i mark och vatten. Området övervakas och provtas fortfarande för att ha koll på spridningen.

Ett område kring bergsmansgårdarna Storfars, Nerigården och Oppigården, i norra delen av samhället anses vara särskilt värdefullt som kulturhistorisk intresse och bör därför bevaras tillsammans med omkringliggande hävdade marker. Eventuell ny bebyggelse i närheten av dessa gårdar måste inordna sig i färg-, volym-, läges- och materialval som samspejar med den äldre bebyggelsen.

Den gamla lanthandeln vid Runnbergsgården har restaurerats och återskapats av Rävåla kulturförening.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

På idrottsplatsen Furuliden finns både fotbolls- och tennisplaner och vid skolan finns hockeyplan. Runtom byn finns både vandringsleder och skid- och motionsspår.

VILJEINRIKTNING

- Gång- och cykelvägar ska anläggas för att knyta ihop stråket runt Väsman.
- Befintlig service ska utvecklas och bevaras.
- Verksamhet ska utvecklas in anslutning till tvätten.
- Detaljplanlagt område vid Finngårdsvägen ska utvecklas för bostäder.
- Området vid Finngårdsvägen som är planlagt för handel ska tillåta annan verksamhet.
- Jordbruksmarken och det öppna landskapet bör i möjligaste mån bevaras.

PLANER

Fördjupad översiktsplan Saxdalen antagen 1978-12-21 bör revideras.

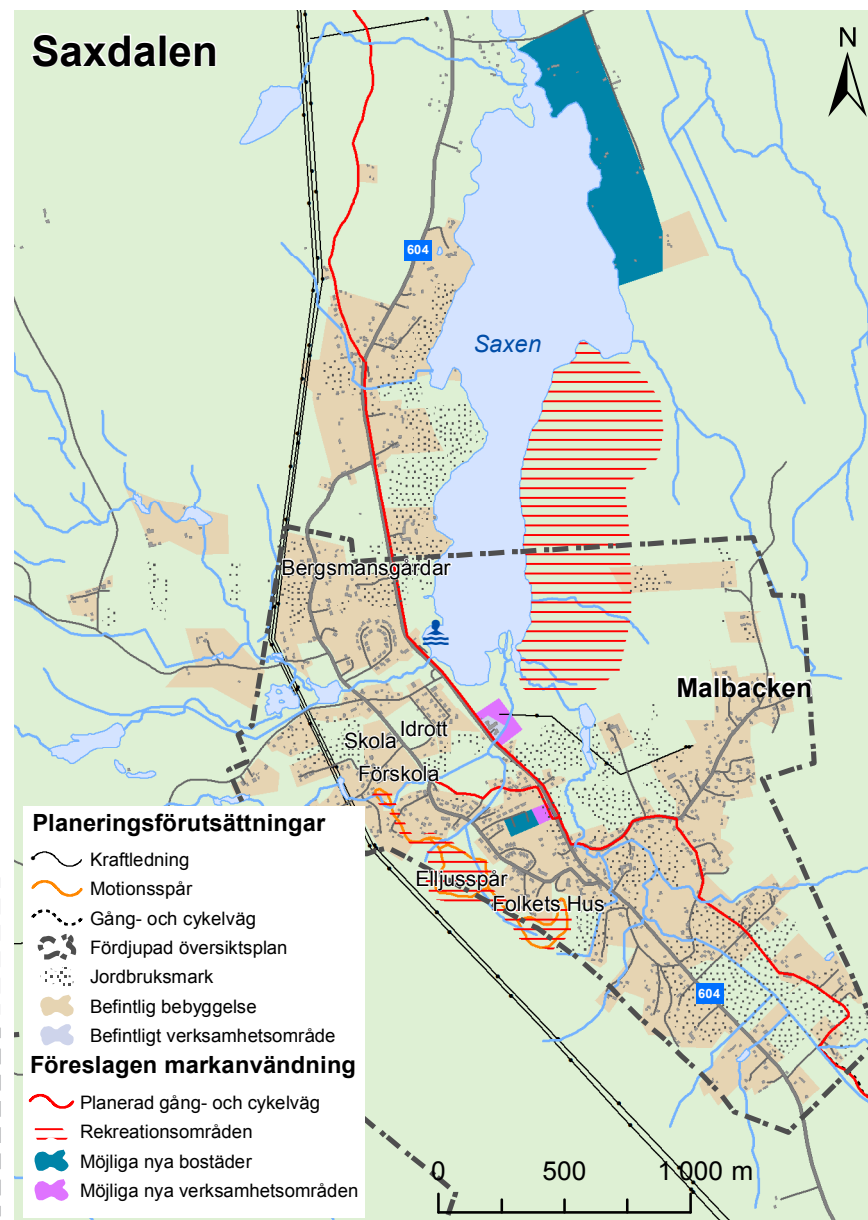
Fördjupad översiktsplan vindkraft Fjällberget - Saxberget, antagen 2007-10-25

Områdesbestämmelser Saxbergets sandmagasin, under upprättande

Mindre detaljplaner finns. I övrigt är det Sammanhållen bebyggelse i Saxdalen.

Cykelvägssträckning mellan Lövens väg och Malbacksvägen ska utredas.

Det finns en fördjupad översiktsplan i Saxdalen som ska revideras. Fördjupningen är gällande till revidering är antagen.

SUNNANSJÖ

Sunnansjö ligger vid Bysjöns södra strand, ca 2 mil nordväst om Ludvika. Byn har medeltida ursprung, då det funnits hytta här redan under 1500-talet.

FAKTA SUNNANSJÖ

Invånare 711 (2012)

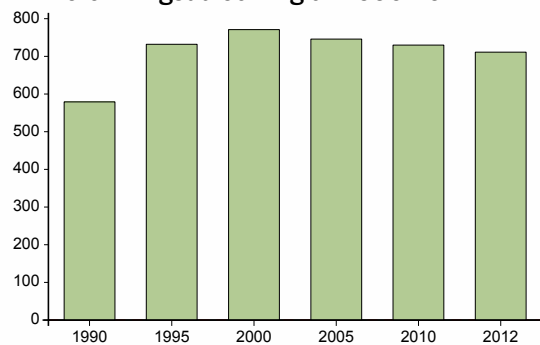
SERVICE

Förskola F-6 skola
Bibliotek Brandvärn
Äldreboende Vårdcentral
Apotek Postombud
Bensinpump
Livsmedelsbutik

NÄRMSTA ÖVRIGA SERVICE

Skola 7-9 Ludvika
Bank Grangärde
Restaurang Grangärde
Camping Grangärde
B&B Nyhammar

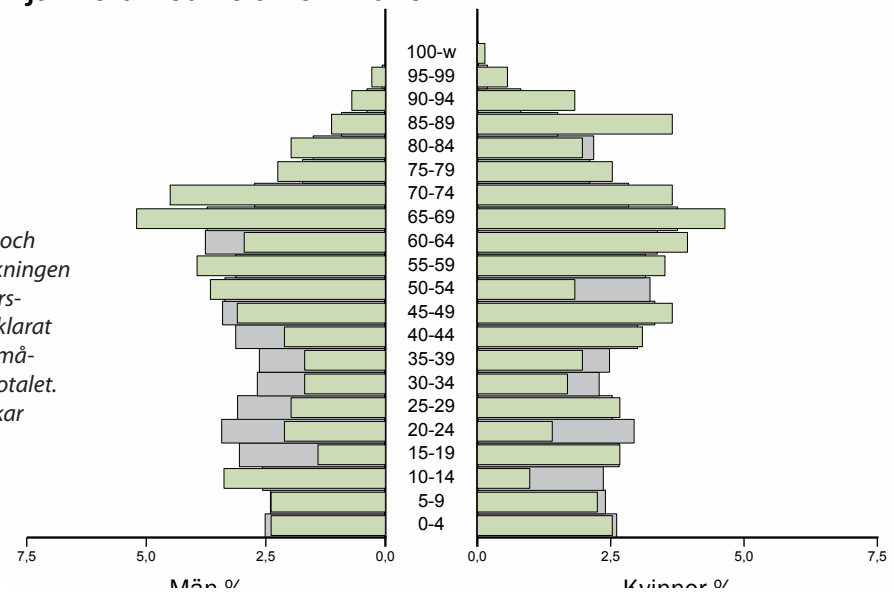
Befolkningsutveckling år 1990-2012

BEFOLKNING

En ort med äldre åldersprofil och tydligt mansöverskott. Befolkningen minskar i stort sett i alla åldersgrupper. Sunnansjö har inte klarat generationsväxlingen efter småhusexpansionen under sjuttioalet. Äldreboende på orten påverkar åldersfördelningen.

Befolkning år 2012 Sunnansjö jämfört med hela kommunen

BEBYGGELSE

Småhusboendet dominerar kraftigt och många hus har anknytning till det äldre jordbrukslandskapet. En för orten stor expansion tillkom under 1970-talet med ca 70 småhus och LudvikaHems ca 50 hyreslägenheter. I dagsläget finns inget bebyggelsetryck på orten men det skulle kunna uppstå igen tack vare ortens betydande miljövärden. Bebyggelsen har av historiska skäl placerats så att den inte påverkar värdefull jordbruksmark.

Sunnansjös karaktär av by i ett levande jordbrukslandskap gör att samhällets utveckling får anpassas till jordbrukets villkor, vilket i praktiken innebär begränsning av ny bebyggelse både på jordbruksmark och i dess omedelbara närhet.

Stor hänsyn ska tas till kulturhistoriskt intressanta objekt och miljöer men på grund av dess stora antal är det ej möjligt att helt undgå ny bebyggelse inom alla intressanta områden. Lämpligt utformad kan ny bebyggelse tillföra nya kvaliteter och förstärka Sunnansjös kulturhistoriska profil.

NY BEBYGGELSE

För centrala delarna av Sunnansjö finns en fördjupad översiktsplan. Fördjupningen behövs revideras men ska ändå anses vara gällande tills en reviderad version är antagen. Kommuntäckande översiktsplanen och fördjupningen skiljer sig åt när det gäller ett område vid Nedre Boten där denna översiktsplan pekar ut bostäder (LIS 8) är i

konflikt med den fördjupade översiktsplanen som pekar ut konferensanläggning. I detta fall ska kommundäckande öp råda.

I enlighet med fördjupningen är en förtätning av samhället möjlig. Särskilt centrumdelen är lämplig för bostadsbebyggelse, gärna med en blandning av småhus och flerbostadshus i liten skala. På Lågnäset kan ny bebyggelse komma till beroende av enskilda initiativ förutsatt att väg- och VA-frågor kan lösas och att det även i andra avseenden är lämpligt. Om utbyggnaden sker genom mer enstaka tillämpningar kan planläggning ersättas med lokaliseringsprövning.

Det är viktigt att bevara bygdens karaktär av öppet jordbrukslandskap, inte minst med tanke på riksintresset vid Bysjön som representerar just det öppna landskapet. Ny bebyggelse bör anpassas noga till omgivningen, både när det gäller lokalisering och utformning. Vid förtätning inne i samhället bör området närmast fd Tallmogården undantas dels för rekreativsvärdet i området, för tätortsnära naturen och som en expansionsreserv för anläggningen. Anläggningen ligger idag i träda men det är ändå viktigt att för framtiden möjliggöra för framtida verksamhet att expandera.

På Bullernäset och Botgärdet finns utpekade LIS-områden för blandad bebyggelse (småhus och fritidshus). Vid planering av ny bebyggelse är det viktigt att bykaraktären bibehålls och att jordbruksmarken värnas om.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

I Sunnansjö finns det idag en grundvattentäkt som försörjer samhället med dricksvatten. Vattentäkten är mycket känslig då den har en hög grundvattenyta och grovkorning jordart bestående av till stora delar sand. Det har tidigare varit problem med föroreningar i vattentäkten eftersom den är så känslig. Det finns ett vattenskyddsområde för vattentäkten, detta behöver dock ses över och eventuellt revideras. Diskussioner pågår att Nyhammars vattenverk ska i fortsättningen förse Sunnansjö med dricksvatten, detta är dock fortfarande under utredning (2012). Sunnansjö vattentäkt kommer i sådana fall fungera som reservvattentäkt för bygden. Inom skyddsområdena ska verksamheter med risk för omgivningspåverkan bedrivas med största möjliga försiktighetsmått och nyetableringar av sådana verksamheter undvikas. Stora delar av Sunnansjö samhälle ingår i verksamhetsområdet för kommunalt vatten och avlopp.

SERVICE OCH NÄRINGS-LIV

I Sunnansjö finns det en centrumbildning med livsmedelsaffär, bensinautomat, postombud och järnhandel. Apotek och frisör finns i anslutning till äldreboendet Solgärdet. Vårdcentral finns väster om väg 245. Sunnansjö har också egen brandstation med räddningsvårn.

Barnen går i förskola och skola F-6 i Sunnansjö med tillhörande fritidshem. Ungdomarna fortsätter sedan högstadiet i Ludvika. Sunnansjö byalag driver bibliotekets utlåningsstation och

har även startat den bensinautomat som finns i byn.

Sedan ortens sågverk lagts ner begränsas näringslivet till småföretag och handel.

Planlagd mark för industriverksamhet finns närmast i Grangärde. I Sunnansjö finns däremot planlagd mark för hantverk. Den största arbetsplatsen på orten äldreboendet Solgärdet.

KOMMUNIKATIONER

Riksväg 66 går strax utanför byn i samma sträckning som väg 245 från Ludvika men avviker i Finnsviken norrut mot Nyhammar och Björbo.

Västansjövägen leder trafiken norrut på den västra sidan om Bysjön till byarna Västansjö och länsväg 604 leder trafiken söderut mot Saxdalen och Grängesberg.

Vägvalsstyrning av farligt gods sker på länsväg 245 (Sunnansjö - Fredriksberg), samt väg 604 (Sunnansjö - Grängesberg).

Kollektivtrafiken är främst riktad mot Ludvika och anpassad efter arbets- och skoltider. I Sunnansjö finns det behov av ett miniresecentra med pendlarparkering för att underlätta byte av transportmedel och samåkning.

Gång- och cykelvägar saknas i Sunnansjö dock finns sträckan mellan Finnsviken och vidare mot Saxdalen upptagen i kommunens Cykelplan (antagen 2011). Sträckan mellan Stensbo och Finnsviken är påbörjad och byggs under 2012.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Det finns ett stort antal biotopskyddade områden och objekt i odlingslandskapet i och omkring Sunnansjö såsom alléer, stenmurar, åkerholmar och källor.

Naturvårdsverket har i sin nationella bevarandeplan rapport 4815, "Sveriges finaste odlingslandskap", pekat ut helhetsmiljön runt Bysjön som värdefull och området är ett riksintresse för naturvård och där inräknas delar av samhället Sunnansjö.

Det finns många bebyggelseområden som avgränsats som lokalt kulturintresse i Sunnansjö. I centrala Sunnansjö kan hyttplatsen, herrgården, Broby gård, samt ett antal bergsmansgårdar nämnas. Det storslagna jordbrukslandskapet med vackra utsikter och äldre vägsystem är en väsentlig del av Sunnansjöns karaktär och historiska identitet. Stor hänsyn ska tas till kulturhistoriskt intressanta objekt och miljöer, men där utveckling sker bör åtgärderna vara av sådant slag att de berikar och förskönar området.

Sunnansjö herrgård byggnadsminnesförklarades 1995. Här anordnas bl.a. julmarknad varje år.

TÄTORTSNÄRA NATUR OCH REKREATIONSOMRÅDEN

I Sunnansjö finns en fotbollsplan och vid skolan finns en isrink. På Tallheden finns både skid- och motionsspår. Tallskogen på sandrik mark på Tallheden är unik för inslaget av kalk i sanden. Tidigare fanns rika förekomster av mosippa. Flera rödlistade svampar är påträffade. Tallskogen bör bevaras.

VILJEINRIKTNING

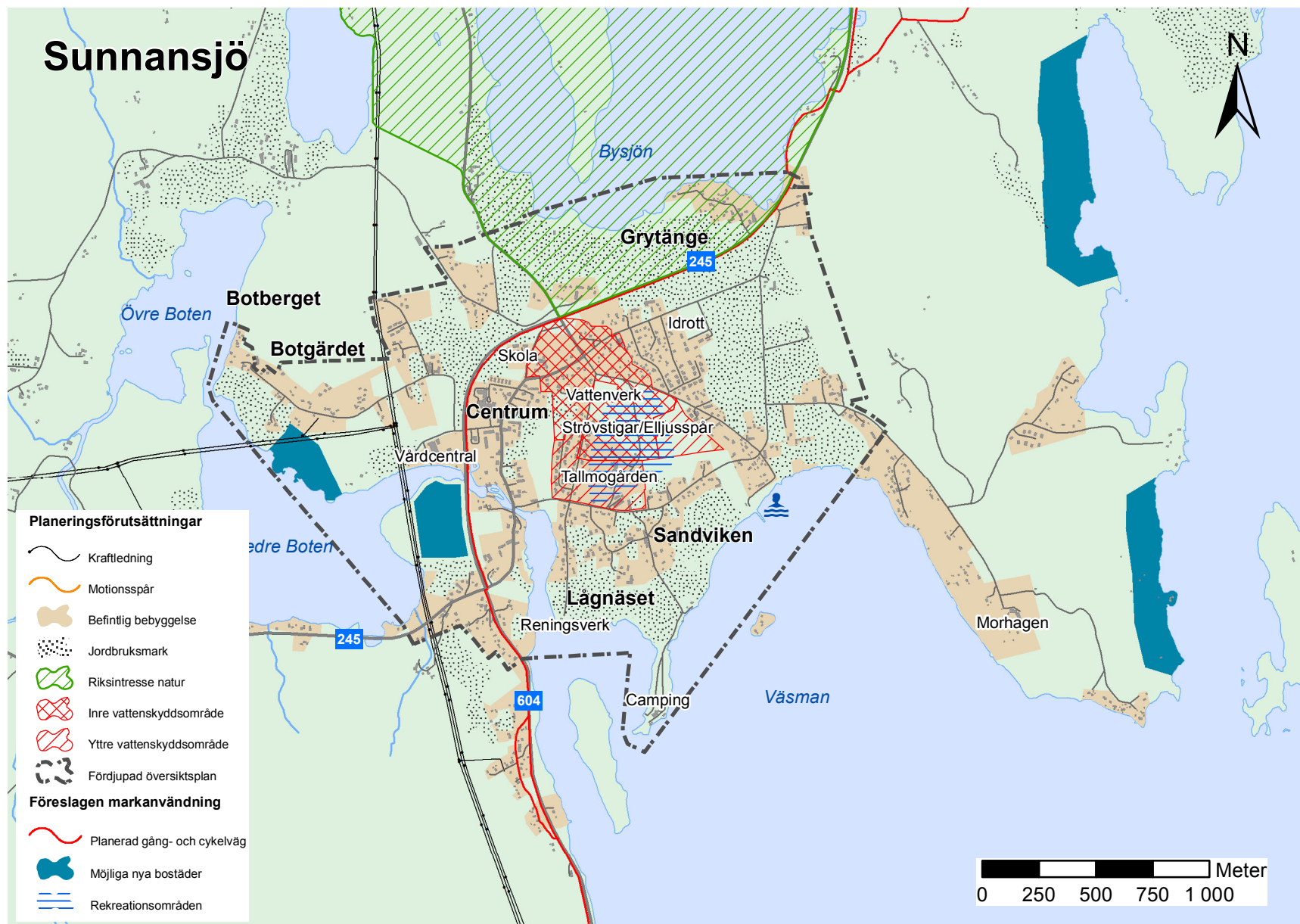
- Bygga och sammanlänka gång- och cykelvägar runt Väsman.
- Servicen i samhället bibehålls och utvecklas.
- Jordbruksmarken och det öppna landskapet ska i möjligaste mån bevaras.
- Samhällets karaktär ska bevaras.
- Utbyggnad av av byn ska ske genom intentionerna i den fördjupade översiktsplanen.
- Sjönära tomter ska utvecklas vid Nedre Boten och på Bullernäset.
- Ett miniresecentra ska anordnas.

PLANER

Fördjupad översiktsplan över Sunnansjö samhälle, antagen 1999-12-16. Ska revideras med anses vara gällande tills reviderad version är antagen.

Delar av samhället är detaljplanelagt i övrigt ingår det i sammanhållen bebyggelse.

Det finns en fördjupad översiktsplan i Sunnansjö som ska revideras. I fördjupningen finns en konflikt med översiktsplanen. Översiktsplanen pekar ut bostadsområde där fördjupningen visar konferensanläggning. I detta fall är den kommunövergripande översiktsplanen styrande. I övrigt är fördjupningen är gällande till revidering.

SÖRVIK - BRUNNSVIK

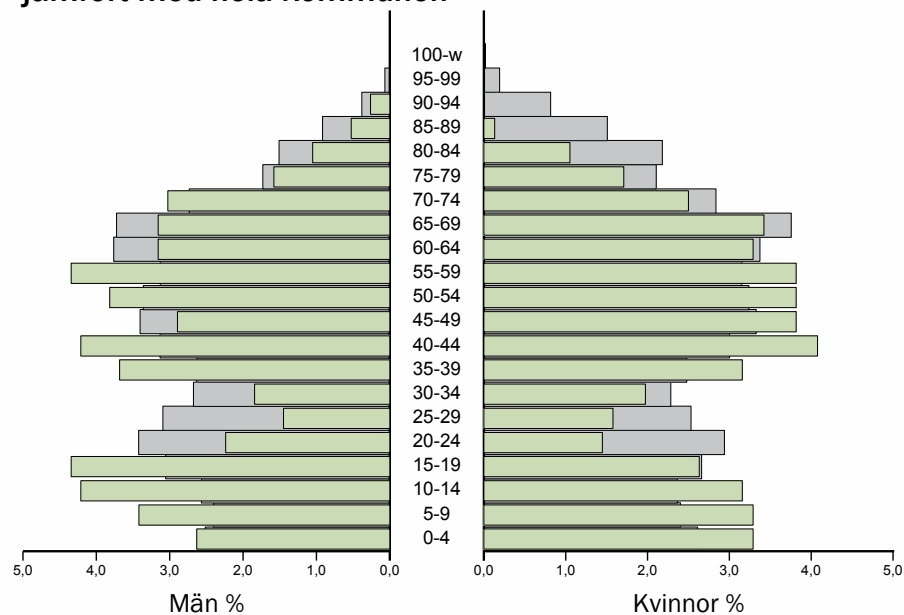
Sörvik-Brunnsvik ligger ca 7 km norr om Ludvika. Sörvik var under 1800-talet en bruksort med både sågverk och jordbruk. Idag erbjuder orten ett eftertraktat boende invid Burtjärns och Väsmans stränder. I norr är Sörvik på väg att växa samman med byn Brunnsvik.

Brunnsvik har gjort sig känd främst på grund av Karl-Erik Forslunds hem Storgården och folkhögskolan i dess nära anslutning. I Sörvik bor 512 personer och i Brunnsvik 251 personer (2011).

FAKTA SÖRVIK - BRUNNSVIK

Invånare	760 (2012)	NÄRMSTA ÖVRIGA SERVICE
SERVICE		Skola 7-9 Ludvika
Förskola		Äldreboende Ludvika
F-6 skola		Vårdcentral Ludvika
		Livsmedelsbutik Ludvika
		Apotek Ludvika
		Postombud Ludvika
		Banker Ludvika
		Bensinstation Ludvika

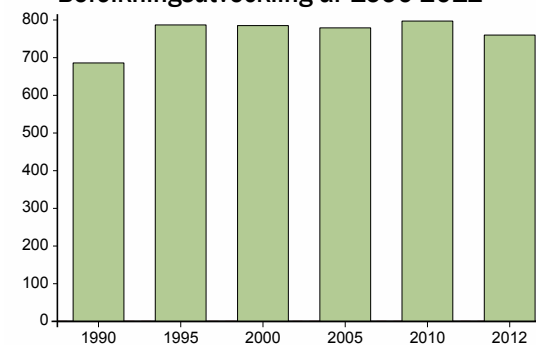
Befolkning år 2012 Sörvik-Brunnsvik jämfört med hela kommunen

BEFOLKNING

Här finns kommunens yngsta befolkningsammansättning trots att tappet av skolbarn varit stort. Men återväxten av barnfamiljer måste ske via inflyttning, eftersom andelen yngre vuxna är väldigt låg. Pensionärerna ökar i alla åldrar, så perspektivet är sannolikt en åldrande befolkning.

Befolkningsutveckling år 1990-2012

BEBYGGELSE

Bebyggelsen i byarna ligger utsträckt utmed väg 245/66 och blickar ner mot Väsman och Burtjärn. Husen har mycket blandad karaktär med inslag av såväl 1800-tal som 1990-tal med främst friliggande villor och kedjehus.

NY BEBYGGELSE

Ny bebyggelse i de båda orterna bör mjukt inpassas i naturen på ett omväxlande sätt. Folkhögskolan har en egen byggnadsstil, vilken bör efterföljas i den fortsatta utvecklingen. Området kring kalkbrottet bör inte bebyggas med ytterligare bostadshus utanför de redan befintliga tomterna.

Vid det sk. Sörvikslandet, norr om Laggerudden finns möjlighet att bygga bostäder, tidigare utredningar finns från 70-talet för byggnation i området. Vid exploatering bör översvämningsrisken utredas närmare. Norr om Västerbackarna finns utbyggnadsmöjligheter.

När det gäller nya verksamhetsområden så finns ett mindre område i utkanten av Sörvikslandet som angränsar till länsvägen. Men även ett större område mellan Sörvikslandet och Laggerudden. Översvämningsrisken behöver dock utredas innan området tas i anspråk. Gamla gruvområdet vid Iviken där det de senaste åren pågått krossning och sprängning är aktuellt som serviceområde för gruvdriften då det ligger i anslutning till snedbanan till Håksbergsgruvan.

SERVICE OCH NÄRINGS LIV

I Sörvik och Brunnsvik finns Folkets Hus, Folkhögskola, motionsspår och badplatser i både Väsman och Burtjärn.

Barnen i Sörvik och Brunnsvik går i förskola och skola F-6 i Sörvik med tillhörande fritidshem. Ungdomarna fortsätter sedan i högstadiet i Ludvika.

KOMMUNIKATIONER

Riksväg 66/länsväg 245 och går genom samhällena och leder trafiken mellan Ludvika och Tyfors respektive Västerås - Sälen - Hamar. 1996 gjordes en förstudie av sträckan Ludvika - Stensbo, där Sörvik och Brunnsvik ingår, med förslag på förbättrande åtgärder utmed vägen.

Cykelväg som förbinder Ludvika och Nyhammar, finns utmed den gamla banvallen.

NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Limberget och Dammsjöbäcken har naturvärden. Lekombergs gruvområde har iordningställt till utsiktsplats. Besöksmiljön med utställningar och skyltad vandringsled om livet kring gruvan utvecklas av Sörviksbygdens kulturförening. Lekomberg ingår i ett riksintresseområde för kulturmiljöer.

Storgården i Brunnsvik, som varit folklivsforskaren Karl-Erik Forsslunds hem, är byggnadsminnesförklarad sedan 1972, samt riksintresse för kulturmiljövård tillsammans med intilliggande odlingslandskap och trädbärande hagmarker.

Området runt Sörviks gruva och kalkbrottet är lokalt intresse ur kulturmiljöhänsyn. Även området längs gång- och cykelvägen (gamla SWB-banan), banvallen) är ett lokalt kulturintresse. Banvallen är även botaniskt intressant med flera växtplatser för den hotade skogsklockan.

REKREATIONSOMRÅDEN

Gussjön är ett rekreationsområde som bland annat används för orientering då Ludvika OK har sin klubbstuga intill sjön Södra Gussjön.

VILJEINRIKTNING

- Ett kommunalt naturreservat bör bildas vid Dammsjöbäcken.
- Bostadsområden ska utvecklas norr om Västerbackarna, Sörvikslandet och Laggarudden.
- Verksamhetsområden ska utvecklas väster om riksvägen samt i Iviken.

PLANER

Miljö- och byggnämndens beslut om godkännande av områden med sammanhållen bebyggelse 2011-06-15 där Brunnsvik och Sörvik till största delen har räknats som områden med sammanhållen bebyggelse förutom Sörviks centrala delar som är detaljplanelagda liksom några få bostadsområden i Brunnsvik.

